

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Hnilicová

Vídeňská úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží a rozhodnutí soudů

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vídeňská úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží a rozhodnutí soudů vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 29. března 2013

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Mag.iur. Michalu Malackovi, Ph.D., MBA za zájem a rady při vedení práce. Současně bych poděkovala i své rodině a nejbližším za celkovou podporu.

Obsah

Úvod.....	5
1. Charakteristika mezinárodního práva obchodního.....	8
1.1 Pojem a předmět.....	8
1.2 Normy.....	8
2. Soft law a lex mercatoria.....	12
3. Vznik a vývoj mezinárodního práva obchodního.....	16
3.1 Starověk.....	16
3.2 Od středověku do 20.století.....	18
4. Vznik Vídeňské úmluvy.....	20
5. Definice mezinárodní smlouvy obchodní a kupní.....	21
6. Charakteristika Vídeňské úmluvy.....	24
6.1 Aplikace Úmluvy.....	25
6.2 Vztah k mezinárodnímu právu soukromému.....	27
6.3 Vyloučení použití Úmluvy.....	29
6.4 Otázky upravené Úmluvou a mezery úpravy.....	30
6.5 Uzavírání smlouvy, práva a povinnosti stran.....	32
7. Srovnání Vídeňské úmluvy se Zásadami UNIDROIT a s návrhem nařízení CESL.....	34
7.1 Struktura a obsah.....	34
7.2 Důvody a cíle.....	36
7.3 Aplikace.....	38
8. Vídeňská úmluva jako lex mercatoria.....	40
9. Význam soudních rozhodnutí.....	41
Závěr.....	43
Použité zdroje.....	45
Abstrakt.....	51
Klíčová slova.....	52
Abstract.....	53
Keywords.....	54

Úvod

Tématem diplomové práce je Vídeňská úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží z roku 1980 a rozhodnutí soudů. Jde o téma, kterému je třeba věnovat bližší pozornost. Na poli mezinárodního obchodu a ekonomické globalizace je Vídeňská úmluva (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG) významným právním instrumentem mezi obchodníky v přeshraničních vztazích. Představuje jednotnou formu hmotněprávních ustanovení obsažených v mnohostranné mezinárodní smlouvě, používající se v celosvětovém měřítku. Upravuje smlouvy o koupi zboží mezi podnikateli jako soukromými subjekty, kteří mají místa podnikání v různých státech. Její výhodou je, že se vztahuje na obchodníky bez ohledu na jejich kategorizaci, tedy její úprava se používá jak na malé, střední, tak velké obchodníky.

S existencí nesčetných přeshraničních obchodů Úmluvu aplikují jak národní soudy, tak rozhodčí orgány. Proto je třeba se zabývat aplikační a výkladovou činností těchto orgánů ve vztahu k Úmluvě. Vídeňská úmluva by měla být zkoumána také kvůli její univerzální povaze, která přispívá k nacházení podobných právních řešení při mezinárodních obchodních sporech a která může smazávat rozdíly v obchodním právu skrz harmonizaci právních řádů jednotlivých států světa. Může napomáhat i národním soudům při řešení domácích obchodních sporů bez mezinárodního prvku, protože se soudy mohou nechat inspirovat existujícími rozhodnutími nebo ustanoveními Úmluvy.

Význam Vídeňské úmluvy je veliký. Úmluva odstraňuje právní překážky v mezinárodním obchodě. Tím přispívá do jisté míry k podpoře mezinárodního obchodu, což byl i podle preambule Úmluvy původní cíl pro její vznik v roce 1980. Vídeňská úmluva je jednotícím pojítkem napříč zeměmi s různými ekonomickými, právními a kulturními tradicemi. Její ustanovení by se měla používat přednostně před kolizními normami mezinárodního práva obchodního. Tím Úmluva usnadňuje rozhodovací praxi soudů a dává stranám větší jistotu ve znalosti práva.

Pochopit význam Úmluvy a studovat smysl a výklad jejích ustanovení je usnadněn existencí několika elektronických databází, které jsou přístupné odborné i laické veřejnosti. Všechny tyto databáze podporují právní povědomí o Vídeňské úmluvě a usnadňují jednotný výklad ustanovení Úmluvy, protože je aplikována národními soudy a rozhodčími orgány po celém světě. Jedná se o databázi Pace univerzity v New Yorku, která se věnuje Vídeňské úmluvě a mezinárodnímu právu obchodnímu. Její elektronická knihovna obsahuje přes 2.860

rozhodnutí a přes 1500 textů, monografií a knih o Úmluvě a souvisejících tématech. Další databáze UNILEX obsahuje mezinárodní rozhodnutí a literaturu k Vídeňské úmluvě i k Principům UNIDROIT. Věnuje se tedy dvěma nejvýznamnějším nástrojům pro regulaci mezinárodního obchodu. Databáze obsahuje nejdůležitější rozhodnutí národních soudů i nálezů rozhodčích orgánů řazených podle datumu rozhodnutí, země, soudu, článku nebo určité otázky. Jde o velmi přehlednou databázi. Významným nástrojem pro uchování a šíření informací o Vídeňské úmluvě je CLOUT systém vedený sekretariátem UNCITRAL, který obsahuje soudní rozhodnutí a nálezy rozhodčích orgánů vyhledatelných podle článků Úmluvy, datumu rozhodnutí, soudu, rozhodčího orgánu, stran rozhodnutí a dalších kritérií.

Diplomová práce si nejprve klade za cíl odpovídat na výzkumné otázky, které souvisí s mezinárodním právem obchodním, protože Vídeňská úmluva je jednou z norem související s oblastí mezinárodního práva obchodního. Následně v práci budou předkládány odpovědi na výzkumné otázky týkající se samotné Úmluvy a souvisejících témat. Cílem práce bude postupně získat odpovědi na tyto otázky. Jaké právní normy souvisí s oblastí mezinárodního práva obchodního? Jaké má postavení mezinárodní obchodní právo v systému práva? Jaký je vztah tzv. soft law a lex mercatoria k Vídeňské úmluvě? V jakých případech lze Vídeňskou úmluvu považovat za prostředek lex mercatoria? Jak se vymezují mezinárodní obchodní smlouva a mezinárodní kupní smlouva? Na základě čeho má Úmluva aplikační přednost před kolizními normami mezinárodního práva soukromého, které určují rozhodný právní řád? Jak jsou vyplňovány mezery v Úmluvě? Jaké existují rozdíly a společné prvky mezi Vídeňskou úmluvou a jinými úpravami kupní smlouvy s cizím prvkem, jako Zásadami UNIDROIT a návrhem nařízení CESL? Jaký význam má judikatura pro mezinárodní právo obchodní?

Pro zpracování diplomové práce reflektující odpovědi na tyto výzkumné otázky bude využit metodologický postup. Metodou syntézy budou sjednocovány normy z právních systémů a jiné prameny pro účely stanovení norem souvisejících s oblastí mezinárodního práva obchodního. Metodou komparace budou charakterizovány mezinárodní obchodní smlouva, mezinárodní kupní smlouva a obchodní zvyklosti. Tou samou metodou budeme srovnávat Vídeňskou úmluvu se Zásadami UNIDROIT a s návrhem nařízení CESL, abychom vyzdvihly společné a rozdílné prvky úprav. V rámci komparace těchto tří úprav kupních smluv s cizím prvkem využijeme mimo jiné výklad jazykový, systematický a historický. Metodou dedukce budeme vytvářet závěry ohledně určitých otázek z ustanovení Úmluvy a z rozhodovací praxe národních soudů a rozhodčích orgánů, např. v kapitole „Vídeňská úmluva jako lex mercatoria“. Dále pro zpracování kapitoly o aplikaci Úmluvy budou analyzovány jednotlivé soudní rozhodnutí metodou abstrakce, abychom došli k závěru, na

základě čeho se vyvozuje aplikační přednost Vídeňské úmluvy před kolizními normami mezinárodního práva soukromého. Značná část práce bude vycházet z rozboru judikatury k Vídeňské úmluvě, která vykládá její ustanovení.

Text práce bude vycházet z primárních pramenů jako jsou Vídeňská úmluva, zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje (CESL), Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT, rozhodnutí národních soudů a nálezy rozhodčích orgánů. Práci s judikaturou usnadňují již zmíněné databáze obsahující přehledně shromážděné rozhodnutí. Důležitou roli v poznání smyslu Úmluvy jsou komentovaná ustanovení Úmluvy vycházející hlavně ze soudní praxe a vydaná pod Organizací spojených národů (*UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*). Primární prameny budou doplněny monografiemi a odbornými cizojazyčnými a českými články. V českém právním prostředí se tematikou mezinárodního obchodního práva zabývá hlavně Zdeněk Kučera a Naděžda Rozehnalová, která již vydala několik monografií a článků na toto a podobná témata.

Po obsahové stránce je práce členěna do několika kapitol a podkapitol. V první části práce bude charakterizováno mezinárodní obchodní právo, jeho pojem, předmět a normy. Budou analyzovány pojmy soft law a lex mercatoria, jejich vztah, prameny a význam. Poté bude nastíněn vznik a vývoj mezinárodního práva obchodního a Vídeňské úmluvy. V druhé části práce bude na základě různých norem a pramenů vymezována mezinárodní obchodní smlouva a mezinárodní kupní smlouva. Dále bude charakterizována Vídeňská úmluva v rámci aplikace, vztahu k mezinárodnímu právu soukromému, možnosti vyloučení použití Úmluvy, mezer úpravy, uzavírání smluv, práv a povinností stran. Poté bude Úmluva srovnávána se Zásadami UNIDROIT a s návrhem nařízení CESL. Druhá část práce bude doplňována soudními rozhodnutími a nálezy rozhodčích orgánů. Třetí část práce bude vycházet z rozhodnutí soudů. Na základě soudních rozhodnutí bude představeno uplatnění Vídeňské úmluvy jako prostředku lex mercatoria v rozhodovací praxi soudů. Nakonec bude řešena otázka role judikatury pro mezinárodní právo obchodní.

1. Charakteristika mezinárodního práva obchodního

1.1 Pojem a předmět

Mezinárodní právo obchodní lze charakterizovat jako soubor právních norem, které regulují vztahy vznikající v mezinárodním obchodním styku, tj. při uskutečňování přeshraničních obchodů. Vztahy vznikající v mezinárodním obchodním styku jsou následující¹: (i) vztahy mezi státy nebo mezinárodními organizacemi, které jsou upraveny *mezinárodním právem veřejným*, konkrétně *mezinárodním právem ekonomickým* (ii) vztahy mezi státem a obchodníkem vykonávající činnost vůči zahraničí, které jsou upravovány *vnitrostátním právem veřejným*, a vztahy mezi mezinárodní organizací (např. *Evropskou unií*) a podnikatelem, (iii) vztahy mezi obchodníky z různých států, které upravují *normy soukromoprávní povahy*. Tyto typy vztahů mezinárodního obchodu jsou zároveň *předmětem* úpravy mezinárodního práva obchodního.

1.2 Normy

Z definice pojmu mezinárodního práva obchodního vyplývá, že vztahy vznikající v rámci mezinárodního obchodního styku jsou různého typu z pohledu *subjektů*, které v těchto vztazích vystupují - státy a mezinárodní organizace jako subjekty mezinárodního práva veřejného a obchodníci jako subjekty práva soukromého. Tato různorodost se odráží i v normách souvisejících s oblastí mezinárodního práva obchodního. Do oblasti mezinárodního práva obchodního patří některé normy vnitrostátního práva, mezinárodního práva a evropského práva. Vedle těchto právních systémů tvoří součást pravidel regulující mezinárodní právo obchodní také *prameny nestátní povahy*, nebo-li *lex mercatoria*. Jsou to prostředky formované bez angažovanosti států nebo mezinárodních organizací, s kterou se setkáváme při tvorbě vnitrostátního práva, mezinárodního práva veřejného a evropského práva.

¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 17-19.

Normy související s oblastí mezinárodního obchodního práva lze členit na²:

- a) *normy vnitrostátního práva*: (i) *hmotné i procesní soukromoprávní normy* upravující právní vztahy mezi obchodníky z různých států a postupy orgánů k ochraně hmotných práv (spadají mezi ně např. právní předpisy občanského práva, obchodního práva a mezinárodního práva soukromého, jakožto právního odvětví práva soukromého), (ii) *veřejnoprávní normy hmotné i procesní*, kterými stát zasahuje do soukromoprávních vztahů mezi obchodníky z různých států (patří sem např. správní a finanční právní předpisy regulující vývoz, dovoz zboží, cla a bezpečnost). Vnitrostátní normy se aplikují na právní vztahy vzniklé nejčastěji z mezinárodní kupní smlouvy po použití kolizních norem a regulují obchod se zahraničím.
- b) *normy mezinárodního práva* – (i) *mezinárodní smlouvy vytvářející regionální nebo univerzální mezinárodní organizace* působící v oblasti ekonomického styku a *mezinárodní smlouvy vytyčující mantinely pro regulaci mezinárodního obchodu*, tedy normy upravující mezinárodní právo ekonomické v rámci mezinárodního práva veřejného (z mezinárodních organizací jde např. o Organizaci spojených národů, Evropská společenství, Organizaci pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, z mezinárodních smluv jde o dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci, dvoustranné mezinárodní smlouvy o ochraně a podpoře investic, mnohostranné mezinárodní smlouvy vytvářející zóny volného obchodu), (ii) *mezinárodní smlouvy obsahující hmotněprávní normy* vztahující se na vztahy mezi obchodníky z různých států (např. **Vídeňská úmluva**, mezinárodní přepravní smlouvy), (iii) *mezinárodní smlouvy obsahující procesněprávní normy* pro řešení sporů v mezinárodním obchodním styku (např. Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958, Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1961).
- c) *normy evropského práva* – mezi okruhy právních norem mezinárodního práva soukromého patří³: (i) *normy upravující mezinárodní příslušnost civilních soudů* určitého členského státu Evropské unie v přeshraničních sporech, jakož i otázky spolupráce těchto soudů, (ii) *normy určující rozhodné právo (kolizní normy)*, které se aplikují na daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem, a (iii) *normy upravující uznání a výkon cizích soudních a dalších rozhodnutí* v soukromoprávních

² Schéma dělení norem vychází z: KANDA, Antonín. Vídeňská Úmluva o mezinárodní koupi zboží a náš právní řád. *Právník*, 1997, č. 1, s. 14-15. KUČERA, Zdeněk a kol. *Úvod do práva mezinárodního obchodu*. 1. vydání. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 16-17. ROZEHNALOVÁ: *Právo mezinárodního obchodu*, s. 207-209. ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo, veřejné, soukromé, obchodní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 335-339.

³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 10.

věcech. Předmětem evropského mezinárodního práva soukromého jsou soukromoprávní vztahy vznikající v oblasti přeshraničních styků v rámci Evropské unie.⁴ Prameny právní úpravy jsou *akty primárního a sekundárního práva, mezinárodní smlouvy a vnitrostátní předpisy* jednotlivých členských států přijaté k vnitrostátnímu provedení evropského práva.⁵ Patří mezi ně nařízení s *hmotněprávními normami* (např. Nařízení Rady č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti, návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje CESL z roku 2011) a akty s *kolizními normami* (např. Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, Nařízení Evropského parlamentu a rady č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy). V roce 1995 byly poprvé vydány *nezávazné Principy evropského smluvního práva*, které mají stejně jako návrh nařízení CESL přispět k unifikaci soukromého práva v rámci Evropské unie.⁶ Mezinárodní obchod je ovlivňován i *společnou obchodní politikou* Evropské unie, jejímž cílem je mimo jiné postupně odstraňovat překážky v mezinárodním obchodu formou mezinárodních smluv, nařízeních, směrnic a rozhodnutí. Obsahem společné obchodní politiky je úprava celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politika a obchodní ochranná opatření.⁷

- d) *nezávazné prameny lex mercatoria* – tyto prameny napomáhají uzavírat smlouvy mezi obchodníky z různých států, interpretovat vůli stran smluv a vymezovat práva a povinnosti stran. K těmto pramenům patří: (i) mezinárodní obchodní zvyklosti, (ii) obecně uznávané právní principy, (iii) formulářové smlouvy, (iv) obchodní podmínky nebo (v) zásady mezinárodních obchodních smluv a smluvního práva.

Z uvedeného dělení norem mezinárodního práva obchodního vyplývá, že regulaci mezinárodního obchodu vytvářejí *jednotlivé státy* v rámci vnitrostátního práva, *státy a mezinárodní organizace* v rámci mezinárodního práva veřejného, *Evropská unie* u práva evropského a u pramenů *lex mercatoria soukromé subjekty* na poli mezinárodním jako akademici, právníci a organizace.

⁴ PAUKNEROVÁ: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, s. 15.

⁵ Tamtéž, s. 15.

⁶ Aplikace Principů PECL má širší působnost, protože je lze použít na domácí nebo přeshraniční smlouvy. (RONOVSKÁ, Kateřina. Unifikační tendence na poli soukromého práva v rámci sjednocené Evropy. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2007, č. 3, s. 218.)

⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 59.

Pro přehlednost norem související s oblastí mezinárodního práva obchodního byla vytvořena následující tabulka.⁸ Jak vyplývá z různorodosti norem z různých právních systémů, mezinárodní právo obchodní nevytváří samostatný právní systém, ani není např. právním odvětvím vnitrostátního práva jako je mezinárodní právo soukromé.

PRÁVNÍ SYSTÉM		PRÁVNÍ SYSTÉM	PRÁVNÍ SYSTÉM	
VNITROSTÁTNÍ PRÁVO		MEZINÁRODNÍ PRÁVO	PRÁVO ES/EU	LEX MERCATORIA
- určité mezinárodní smlouvy jsou součástí právního řádu ČR (čl. 10 Ústavy ČR)				
Soukromé právo	Veřejné právo	Mezinárodní právo veřejné -mezinárodní právo ekonomické		
PRÁVNÍ ODVĚTVÍ	PRÁVNÍ ODVĚTVÍ			
Občanské právo	Správní právo			
Obchodní právo	Finanční právo			
Mezinárodní právo soukromé	...			
MEZINÁRODNÍ PRÁVO OBCHODNÍ				

Na závěr lze shrnout, že mezinárodním právem obchodním můžeme rozumět: „účelově uspořádaný soubor právních norem z různých právních odvětví a různého původu, které spojuje jejich společný účel upravovat právní vztahy vznikající při uskutečňování mezinárodního obchodu a mezinárodního hospodářského styku“,⁹ včetně norem upravující postup soudů a jiných orgánů jako např. mezinárodních rozhodčích orgánů při řešení sporů mezi subjekty mezinárodního práva obchodního.

⁸ Tabulka byla vytvořena na základě výše popsaného dělení norem mezinárodního práva obchodního a podle GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. vydání. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001, s. 117-118.

⁹ KUČERA a kol.: *Úvod do práva mezinárodního obchodu*, s. 15.

2. Soft law a lex mercatoria

V mezinárodním právu existují normy, které jsou co do obsahu a právní formy dostatečně určité, jednoznačné v určení práv a povinností a obsahují závazná pravidla chování, jejichž porušení vyvolává právní odpovědnost. V těchto případech se někdy hovoří o tzv. hard law.¹⁰ Vedle nich existuje také tzv. soft law, které má právně nedokonalý obsah nebo formu. V jejich pravidlech proto nelze nalézt nebo prokázat mezinárodně protiprávní chování. Neurčitost práv a povinností neovlivňuje společenské vztahy (např. v ustanoveních Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech) nebo jejich pravidla jsou formálně nedokonalá, takže s nimi státy nezacházejí jako se závaznými pokyny (např. politická ujednání nebo akty mezinárodních organizací).¹¹ Na mezinárodním poli hraje soft law důležitou roli hlavně v oblastech, které se rychle rozvíjí a legislativně nejsou ošetřeny. Tyto oblasti je třeba rychle upravit pravidly chování, které zabrání chaosu a nejistotě. Uzavření mezinárodní smlouvy neřeší tuto naléhavou situaci, protože jde o proces časově náročný. Tyto právně neupravené oblasti proto regulují pravidla neprávních normativních systémů tvořená činiteli mezinárodního systému, kteří nemají subjektivitu podle mezinárodního práva.¹²

Tento rychlý vývoj zaznamenaly obchodní vztahy na mezinárodní úrovni s rozvojem mezinárodního obchodu. Z oblasti soft law regulují mezinárodní obchodní pravidla vydávaná mezinárodními organizacemi (např. soubory zásad mezinárodních smluv a smluvního práva Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT, formulářové smlouvy, obchodní podmínky, právní návody), tvořená mezinárodními komorami (např. formulované mezinárodní obchodní zvyklosti INCOTERMS) nebo Evropskou unií (soubory zásad smluvního práva Principy evropského smluvního práva). Tato nestátní pravidla můžeme nazvat i prameny tzv. lex mercatoria. Lex mercatoria lze považovat za širší pojem než soft law, protože pod prameny lex mercatoria spadá i mezinárodní obchodní zvyklosti písemně nezachycené a obecně uznané právní principy nebo zásady vyplývající ze srovnávání právních řádů (např. princip autonomie vůle nebo smluvní svoboda stran). Vztah Zásad UNIDROIT a lex mercatoria není jednoznačný, protože na Zásady UNIDROIT můžeme nahlížet z více úhlů¹³: (i) Zásady jsou jedním z pramenů nestátního práva mezinárodního obchodu, ale nejsou

¹⁰ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné*. 4. vydání. Brno: Doplněk, 1993, s. 205.

¹¹ Tamtéž, s. 206.

¹² Tamtéž, s. 210.

¹³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, STŘELEČEK, Jan. Zásady mezinárodních smluv UNIDROIT, lex mercatoria a odvaha k aplikaci. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, č. 1, s. 50.

součástí lex mercatoria, součástí lex mercatoria jsou pouze mezinárodní obchodní obyčeje a zvyklosti, ne normy vzniklé uměle (tento názor nicméně není zastáván), (ii) druhý názor považuje Zásady za prameny lex mercatoria, který je rovnocenný s ostatními prameny lex mercatoria (tento názor je rozšířený), (iii) poslední názor nahlíží na Zásady jako na pramen lex mercatoria s dominantním postavením (nejedná se ale o převládající názor článků a odborných studií).

Doložky INCOTERMS o dodacích podmínkách vydala Mezinárodní obchodní komora v Paříži a jsou určeny pro kupní smlouvu. K vydání revidovaných dodacích podmínek došlo v roce 2010, kdy se počet podmínek snížil na jedenáct. Lze využít i starší dodací podmínky, pokud se ve smlouvě uvede rok používaných podmínek. Podmínky určují, do jakého okamžiku (místa) nese prodávající rizika a náklady na dodání zboží, a kdy rizika přechází na kupujícího. Není v nich upraven přechod vlastnictví.¹⁴ Principy mezinárodních obchodních smluv a smluvního práva jako jsou Zásady UNIDROIT a Principy evropského smluvního práva PECL, představují výsledky komparativních prací přínosné pro harmonizaci práva a mezinárodních pravidel. Zásady UNIDROIT jsou výsledkem komparace na mezinárodním poli a Principy PECL na úrovni evropského soukromého práva, resp. evropského smluvního práva. Obě práce jsou založeny na odlišných komparativních postupech. Zásady UNIDROIT neobsahují komparativní odkazy, ze kterých práce vychází (např. neodkazuje na domácí právo, rozhodnutí soudů, rozhodčí nálezy nebo doktrinální práce). Odkazy na národní právní systémy byly záměrně vynechány, protože cílem bylo zdůraznit nadstátní (mezinárodní) charakter Zásad, dále se mělo předejít zdůraznění větší role některých právních řádů při vytváření Zásad. Naopak Principy PECL obsahují komparativní odkazy na konci každého principu, takže nevytváří obecné jádro z porovnávaných právních systémů, ale jsou výrazem nejlepšího a nejlépe vyhovujícího řešení.¹⁵ V praxi jsou Zásady UNIDROIT používány hlavně mezinárodními arbitry k výkladu a doplnění mezinárodního unifikovaného práva (hlavně u **Vídeňské úmluvy**), jsou používány k vyplnění mezer při aplikaci domácího práva nebo k interpretaci takto aplikovaného práva. Zásady se také používají jako právo smlouvy tak, že se stanoví odkaz na rozhodné právo smlouvy, nebo se používají bez výběru rozhodného práva na základě rozhodčích pravidel.¹⁶

¹⁴ MAREK, Karel. K obchodním podmínkám a obchodním zvyklostem a k vykládacím pravidlům Incoterms 2010. *Obchodní právo*, 2011, č. 4, s. 7.

¹⁵ BERGER, Klaus Peter. Harmonisation of European Contract Law the Influence of Comparative Law. *The international and Comparative Law Quarterly*, 2001, roč. 50, č. 4, s. 883.

¹⁶ BERGER, Klaus Peter. International Arbitral Practice and the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. *The American Journal of Comparative Law*, 1998, roč. 46, č. 1, s. 133.

Lex mercatoria (nazývané také transnational commercial law, nestátní právo) nevytváří nový právní systém vedle právních systémů vnitrostátního práva, mezinárodního práva a evropského práva.¹⁷ Lex mercatoria lze označit za soubor pravidel nestátního původu (tj. jejich původ není založen na legislativní činnosti státu), které regulují obchodní vztahy s cizím prvkem - regulují smluvní vztahy vznikající mezi obchodníky na mezinárodní úrovni.¹⁸ Prameny lex mercatoria vznikly obchodní praxí nebo akademickou činností jako reakce na nedostatky a metody mezinárodního práva soukromého¹⁹ a mají „překlenout“ rozdíly v úpravě právních řádů jednotlivých států (naopak mezinárodně unifikované normy, např. ve **Vídeňské úmluvě**, rozdíly v takových právních řádech „odstraňují“)²⁰. Jak už bylo řečeno v pojednání o soft law, výhody pramenů lex mercatoria lze vidět v možnosti se přizpůsobit rychle se měnícím potřebám mezinárodního obchodu. Výhody můžeme vnímat i v neutralitě těchto pramenů pro strany závazku, nemusí čelit kolizním normám a dalším otázkám mezinárodního práva soukromého, tyto prameny můžeme považovat za vhodnější pro aplikaci na mezinárodní obchodní transakce, protože národní právo je vytvářeno hlavně pro obchody uzavírané v rámci jednoho státu.²¹

V teorii existují tři způsoby, jak aplikovat prameny lex mercatoria: (i) *subsidiární aplikace* lex mercatoria v mezích daných kogentními normami práva určeného kolizní normou nebo určeného jinak; strany si tedy samy zvolí aplikaci lex mercatoria v mezích národního nebo mezinárodního práva v rovině hmotně právní (u soudů státních nebo rozhodčích), (ii) *přednostní aplikace* lex mercatoria bez jakékoli opory v právu konkrétního státu (např. u některých rozhodčích soudů nebo rozhodců ad hoc), (iii) aplikace lex mercatoria je *rovnocenná s aplikací národního práva státu*, takže si strany mohou zvolit samy právní režim (v některých případech pokud strany takto nezvolí právní režim, učiní tak rozhodce).²²

Prameny lex mercatoria nelze podle českého práva využít na základě autonomie kolizní.²³ Např. podle § 9 zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním si účastníci smlouvy *mohou zvolit právo*, jímž se mají řídit jejich vzájemné majetkové vztahy; mohou tak

¹⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Lex Mercatoria – fikce či realita? *Právník*, 1998, č. 10-11, s. 933.

¹⁸ STŘELEČEK, Jan. Lex mercatoria a první regulace mezinárodního obchodu. *Evropské mezinárodní právo*, 2002, roč. 11, č. 1-2, s. 60. ROZEHNALOVÁ: *Lex Mercatoria – fikce či realita?*, s. 947. ROZEHNALOVÁ, Naděžda: Nestátní právo před českými soudy. In NECKÁŘ, Jan (ed). *Dny práva 2008: 2. Ročník mezinárodní konference pořádané Právníckou fakultou Masarykovy univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 6.

¹⁹ ROZEHNALOVÁ, STŘELEČEK: *Zásady mezinárodních smluv UNIDROIT, lex mercatoria a odvaha k aplikaci*, s. 51.

²⁰ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vydání. Brno: Doplněk, 2004, s. 216.

²¹ GOODE, Roy. Rule, Practice, and Pragmatism in Transnational Commercial Law. *The International and Comparative Law Quarterly*, 2005, roč. 54, č. 3, s. 545.

²² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2002, s. 136.

²³ ROZEHNALOVÁ: *Nestátní právo před českými soudy*, s. 7.

učinit i mlčky, není-li vzhledem k okolnostem o projevené vůli pochybnosti. Má se tedy aplikovat právo státu a nehovoří se zde o možnosti zvolit si *lex mercatoria* jako nestátní právo, což vyplývá i ze zákona o rozhodčím řízení, který také neumožňuje aplikovat *lex mercatoria*²⁴: jde-li v rozhodčím řízení o vztah s mezinárodním prvkem, rozhodci rozhodují spor *podle práva, které strany zvolily*; zvoleným právem nebo právním řádem rozhodným na základě kolizních norem se rozumí, pokud z volby stran neplyne jinak, *hmotné právo*; nepřihlíží se přitom ke kolizně právním předpisům práva stranami zvoleného nebo jinak rozhodného (§ 37 odst. 1); nezvolí-li strany hmotné právo podle odstavce 1, užijí rozhodci *právo státu určené podle tuzemských kolizně právních předpisů*.

Možnost využít zvyklosti zakotvuje **Vídeňská úmluva** v čl. 9 odst. 1 a 2: strany jsou vázány jakoukoli *zvyklostí, na které se dohodly, a praxí, kterou mezi sebou zavedly*; pokud není dohodnuto jinak, *má se za to, že strany se nepřímou dohodou, že na smlouvu nebo na její uzavírání má být použita zvyklost, kterou obě strany znaly nebo měly znát, a která je v mezinárodním obchodu v široké míře známá stranám smlouvy téhož druhu v příslušném obchodním odvětví a zpravidla jimi dodržována*. Český obchodní zákoník také umožňuje použít zvyklosti: podle § 264 se přihlédne k obchodním zvyklostem obecně zachovávaných v mezinárodním obchodě v příslušném obchodním odvětví (§ 730 obchodního zákoníku). Při určení práv a povinností ze závazkového vztahu se přihlíží i k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně v příslušném obchodním odvětví, pokud nejsou v rozporu s obsahem smlouvy nebo se zákonem; obchodní zvyklosti, ke kterým se má přihlížet podle smlouvy, se použijí před těmi ustanoveními tohoto zákona, jež nemají donucující povahu (§ 264 odst. 1 a 2 obchodního zákoníku). Nejvyšší soud České republiky vykládá obchodní zvyklosti v § 264 ve svém rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 4932/2009 takto: právní význam obchodních zvyklostí při jejich vlivu na práva a povinnosti účastníků závazkového vztahu je různý podle toho, zda účastníci *ve smlouvě na určité obchodní zvyklosti odkazují* (odst. 2 § 264), či *smlouvu uzavřou bez odkazu na obchodní zvyklosti* (odst. 1 cit. ustanovení). Zatímco v prvním případě staví zákon *odkazované obchodní zvyklosti na roveň smluvních ujednání*, která se použijí před dispozitivními ustanoveními zákona, tak ve druhém případě *obchodní zvyklosti nemají přednost* ani před smlouvou a ani před dispozitivními ustanoveními zákona a pouze se k nim při určení práv a povinností ze závazkového vztahu přihlíží. To znamená, že v tomto případě (§ 264 odst. 1 obch. zák.) obchodní zvyklosti nemají kvalitu právní normy (pramene práva) ani kvalitu smluvního ujednání, a proto nemohou být důvodem pro vznik, změnu či zánik

²⁴ ROZEHNALOVÁ: *Nestátní právo před českými soudy*, s. 6.

práv a povinností, vyplývajících pro účastníky závazkového vztahu ze smlouvy a z právního předpisu. Proto je text zákona „při určení práv a povinností ze závazkového vztahu se přihlíží i k obchodním zvyklostem...“ v literatuře interpretován pouze jako *výkladové pravidlo při určení práv a povinností ze závazkového vztahu*. Další rozdíl v obou odstavcích ustanovení § 264 spočívá v tom, že úprava prvního odstavce se týká jen *odvětvových obchodních zvyklostí*, tedy obecně zachovávaných v příslušném obchodním odvětví, kdežto ve smyslu druhého odstavce může jít i o *ustálená pravidla omezená na určitou územní oblast či na určité obchody*.²⁵ Na rozdíl od obchodního zákoníku se na základě Vídeňské úmluvy použijí zvyklosti na smlouvu nebo na její uzavírání za splnění dalších podmínek v čl. 9 odst. 2, i když se na nich strany nedohodly výslovně ve smlouvě. Takové zvyklosti jsou závazné a nejsou jen výkladovým pravidlem.

3. Vznik a vývoj mezinárodního práva obchodního

Mezinárodní obchod, jehož předmětem je směna zboží a služeb, existoval již mezi starověkými národy. Obchodní kontakty mezi národy se zpočátku omezovaly na luxusní předměty, na suroviny pro výrobu takových předmětů a na nedostatkové suroviny. Postupem času se měnily druhy zboží, s kterými se obchodovalo, a obchodní cesty, kdy obchodní oblasti evropské, africké a asijské doplnilo transatlantické obchodování na americký kontinent.²⁶ Ve středověku právo jednotlivých italských městských států zapříčinilo vznikl obchodního práva jako právní odvětví práva soukromého, které vzniklo jako profesní právo středověkých kupců a obchodníků. Obchodní právo se tedy vytvářelo nejdříve praxí a obchodním stykem, až později na něj měla vliv věda a teorie.²⁷

3.1 Starověk

Ve starověku mezi sebou vedly národy obchodní styky, které se týkaly jejich produkce a výroby. Na základě vztahů mezi obchodníky z cizích zemí docházelo v tomto raném období k formulování prvních pravidel mezinárodního obchodu. S obchodními pravidly byla vždy

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu z 22.3.2011, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009

²⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 8-9.

²⁷ URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2001, s. 122.

úzcze spjatá námořní pravidla důležitá pro obchodování mezi přímořskými národy, hlavně ve Středozezemním moři. Jedna z nejstarších kodifikací námořních a obchodních pravidel byl Babylonský zákoník z období vlády Chamurapiho kolem roku 2200 př.n.l. Ve 3. století př.n.l. se řecké námořní právo upravené ve Rhodském zákoníku stalo nejpokrokovější úpravou námořního práva a ovlivnilo právo římské.²⁸

Starověká Indie udržovala obchodní kontakty s Čínou, Japonskem, dalšími asijskými zeměmi, Egyptem, Řeckem a Římem. Indická společnost se podle společného zaměstnání dělila na čtyři uzavřené sociální skupiny (varny). Obchodníci spolu se zemědělci a řemeslníky tvořili jednu z těchto skupin.²⁹ Cizincům v Indii byly poskytovány určité výhody, které se týkaly i oblasti obchodu. Obchodní aktivity v Řecku sahají do 5. století př.n.l. Řekové dováželi např. obilí z Ruska, Sicílie a Egypta. Obchod byl upravován jednoduchými a obecnými pravidly vytvářenými hlavně státním zákonodárstvím a obchodními zvyky. Starověký Řím k těmto dvěma právním formám přidal i obchodní smlouvy, které uzavíral ve své říši a někdy i s cizími národy.³⁰ Mezinárodní obchodní smlouvy byly uzavírány nejčastěji mezi dvěma státy nebo městskými státy Středozezemního moře. Tyto smlouvy byly využívány mimo jiné k řešení obchodních zájmů stran, zaručovaly dovoz a vývoz zboží. Např. mezi Athénami a oblastí Bosporu při dovozu obilí do Athén, byly poskytovány bosporským obchodníkům výhody při vykládání zboží.³¹

Od nejstarších dob měli Římané vedle jiných druhů soukromých práv také právo obchodu (*ius commercii*). Právo obchodu znamenalo právo účastnit se na majetkových právech a uzavírat právní jednání podle práva civilního.³² Původně právo obchodu měli jen římscí občané, postupně ale toto právo dostali i někteří cizinci. Od 3. století př.n.l. s dobýváním zámořských oblastí a s jejich začleňováním do římského státu již nedostávali obyvatelé těchto oblastí římské občanství (ani práva jednotlivá), a proto nemohli využívat národní civilní právo. Bylo tedy potřeba vytvořit právní normy nazývané *ius gentium* (právo národů), aby mohly být regulovány vztahy Římanů s obyvateli těchto nových území.³³ Normy práva národů neupravovaly vztahy Říma s jinými státy (nejednalo se o dnešní mezinárodní právo) ani neupravovaly možnost použít jiné než římské právo (právo národů nebylo ani dnešním kolizním právem), ale šlo o normy hmotně právní.³⁴ Název *ius gentium* byl v 17.

²⁸ MO, John. *International Commercial Law*. 1. vydání. Sydney: Butterworths, 1997, s. 5-6.

²⁹ SCHELLE, Karel a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 49.

³⁰ MO: *International Commercial Law*, s. 4-5.

³¹ Tamtéž, s. 10.

³² KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 57.

³³ KINCL a kol.: *Římské právo*, s. 58.

³⁴ MALENOVSKÝ: *Mezinárodní právo veřejné*, s. 29.

století přenesen do oblasti právních poměrů mezi státy a tento název byl pozměněn na *ius inter gentes*, tj. právo mezi národy. *Ius inter gentes* byl na konci 18. století přeložen jako *international law* (mezinárodní právo) a byl používán v protikladu k *national law* (vnitrostátní právo).³⁵

Cizinci začali být chráněni na území Říma kvůli rozvoji směny a obchodu, i kvůli výbojným válkám a nově obsazovaným územím. Právní ochrana při obchodních stycích Římanů s cizinci nebo cizinců s cizinci na území římského státu (uplatnění principu teritoriality práva) byla poskytována v rámci práva národů praetorem cizineckým (orgán pro soudní správu a výkon jurisdikce ustavený v 242 př.n.l., který měl pravomoc ve sporech Římanů s cizinci a ve sporech cizinců, kteří se podřídili římskému soudu) a provinčními správci. Právní normy upravující obchodní styky vycházely z obyčejových pravidel domácího práva římského, z civilního nebo praetorského práva římského, z cizích národních práv (hlavně řeckých) a další normy byly převzaty z nepsaných obyčejů a usancí středomořských obchodníků. Právo rodinné a právo dědické zůstalo v právu národním a podléhalo principu personality práva. Normy závazkového práva byly pružné a neformální, aby napomáhaly obchodování (neobsahovaly ceremoniální jednání, slovní formule ani stanovené úkony), rozhodující pro ně byla vůle a cíl stran.³⁶ K nabývání vlastnického práva podle práva národů docházelo bez zvláštních formalit na základě tzv. tradice (byl nutný důvod převodu a poté odevzdání věci nemancipační z ruky do ruky)³⁷ a dále okupací.

3.2 Od středověku do 20.století

V některých oblastech k ochraně středověkého obchodu sloužilo zakládání městských spolků. Nejdůležitější byl Hanzovní spolek (1259-1450) zahrnující v období svého největšího rozkvětu devadesát přístavních a vnitrozemských měst v oblasti Baltického a Severního moře. Úkolem spolků byla obrana a bezpečnost obchodu, dále spolky zajišťovaly urovnávání sporů mezi jejími členy.³⁸ Středomořské státy uzavíraly mezi sebou smlouvy definující jejich obchodní vztahy a upravující obchodní spory.³⁹ Anglie také uzavírala smlouvy týkající se obchodních vztahů s jinými státy. Anglie přijímala opatření, která měla přilákat cizí

³⁵ MALENOVSKÝ: *Mezinárodní právo veřejné*, s. 29.

³⁶ KINCL a kol.: *Římské právo*, s. 20.

³⁷ Tamtéž, s. 89.

³⁸ HERSHEY, Amos. *The History of International Relations During Antiquity and the Middle Ages. The American Journal of International Law*, 1911, roč. 5, č. 4, s. 928.

³⁹ MO: *International Commercial Law*, s. 11.

obchodníky, takže byl např. zrychlen proces řešící obchodní spory a cizí obchodníci nemuseli platit místní daně. V roce 1353 byl přijat právní předpis Statute of the Staple, podle kterého byly obchodní spory řešeny podle obchodního práva a ne podle práva obyčejového.⁴⁰ V Anglii vedle soudů aplikující obyčejové právo existovaly také speciální soudy (Piepowder courts), které řešily spory mezi obchodníky z různých zemí v rámci obchodního práva. Tyto speciální soudy po 17. století přestaly existovat pravděpodobně jako důsledek začlenění obchodního práva a obchodních zvyků do práva obyčejového, které do té doby existovaly samostatně. V Anglii působily i námořní soudy, které měly vliv na rozvoj námořního a mezinárodního práva obchodního. Nejvýznamnější soud působící na tomto poli byl Court of Admiralty.⁴¹

Mezi 15. století a 19. století v obchodní politice existoval protekcionismus, který byl ukončen v roce 1860 uzavřením dvoustranné obchodní dohody mezi Velkou Británií a Francií, ve které byla obsažena i doložka nejvyšších výhod a princip volného obchodu. V Evropě se postupně uvolnily obchodní vztahy mezi zeměmi, což souviselo s rozvojem průmyslové výroby a s ekonomickými teoriemi mezinárodního obchodu. Ke konci 19. století byl nicméně obchodní liberalismus omezován v některých státech jako Německu nebo Francii, které zvyšovaly celní tarify.⁴² V průběhu 19. století státy uzavíraly mezi sebou dvoustranné obchodní smlouvy a většina z nich obsahovala doložku nejvyšších výhod po vzoru smlouvy mezi Velkou Británií a Francií.⁴³

V průběhu první světové války a po válce státy chránily vlastní ekonomiku přijímáním ochranné legislativy. Od 30. let byly mezi státy sjednávány reciproční dohody také s doložkou nejvyšších výhod. Druhá světová válka měla rovněž negativní vliv na rozvoj mezinárodního obchodu.⁴⁴ Po konci druhé světové války byly uzavírány dvoustranné smlouvy hlavně mezi USA a jejichmi smluvními partnery, které chránily obchod a týkaly se nových oblastí obchodu (zahraničních společností, zahraničního investování, daní, autorského práva nebo spolupráce v oblasti technologií).⁴⁵ K tradičním dvoustranným smlouvám přibýly ve 20. století i mnohostranné smlouvy, které byly uzavírány díky vzniku Společnosti národů, která zvýšila ekonomickou spolupráci mezi členskými státy.⁴⁶ Jedním z příkladů takové mnohostranné smlouvy je **Vídeňská úmluva** z roku 1980.

⁴⁰ MO: *International Commercial Law*, s. 9.

⁴¹ Tamtéž, s. 7.

⁴² ROZEHNALOVÁ a kol.: *Právo světové obchodní organizace...*, s. 11-13.

⁴³ MO: *International Commercial Law*, s. 20.

⁴⁴ ROZEHNALOVÁ a kol.: *Právo světové obchodní organizace...*, s. 13.

⁴⁵ MO: *International Commercial Law*, s. 12.

⁴⁶ Tamtéž, s. 20.

4. Vznik Vídeňské úmluvy

Vzniku Vídeňské úmluvy předcházela myšlenka vytvoření jednotného obchodního práva pocházející z návrhu Ernsta Rabela v roce 1929. Tato myšlenka se stala předlohou pro pracovní plán Mezinárodního ústavu pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT), který vznikl v roce 1926 jako pomocný orgán Společnosti národů.⁴⁷ Ve 30. letech byly dokončeny návrhy pro vznik tohoto jednotného obchodního práva. Po druhé světové válce pod záštitou orgánu UNIDROIT docházelo v 50. letech k dalším pokrokům na poli jednotného obchodního práva. Výsledkem těchto snah bylo přijetí dvou úmluv na Haagské konferenci v roce 1964, Jednotného zákona o mezinárodní koupi zboží (ULIS) a Jednotného zákona o uzavírání smluv o mezinárodní koupi zboží (ULFIS). Tyto právní úpravy nebyly považovány za úspěšné, protože je ratifikoval malý počet států a byla kritizována jejich ustanovení založená na tradici římského práva, takže jejich ustanovení nebyla přizpůsobena potřebám moderního obchodu.⁴⁸ Úmluvy odmítly přijmout mnohé země, protože do procesu jejich vytváření nebyly zahrnuty neevropské státy a dalším problémem byly obsahové nedostatky smluv.⁴⁹ Obě úpravy platily od roku 1972 do roku 1990. Jejich státy přistoupily také k Vídeňské úmluvě.

ULIS a ULFIS byly jakýmsi odrazovým můstkem pro vznik nové úpravy formulované ve Vídeňské úmluvě. Ostatně Vídeňská úmluva také posloužila jako vzor pro tvorbu Zásad UNIDROIT, vydaných v roce 1994, a Principů PECL, které byly publikovány v roce 1995 a doplněny v letech 1999 a 2003.⁵⁰ Prvním krokem ke vzniku Vídeňské úmluvy bylo založení UNCITRAL v roce 1966 pod záštitou Organizace spojených národů. Jejím cílem bylo prosazení harmonizace a sjednocení mezinárodního práva obchodního.⁵¹ Pracovní skupiny mezi lety 1970 až 1977 vypracovaly návrhy budoucí úpravy Úmluvy. V letech 1977 až 1978 byly tyto návrhy spojeny do jednoho dokumentu. V roce 1980 se konala Vídeňská konference ve Vídni, kde byl návrh Úmluvy přijat většinou států - 42 států hlasovalo pro ze 62 přítomných států (účastnily se státy východní Evropy, socialistické státy, státy Jižní Ameriky, Afriky a Asie).⁵² Úmluva nabyla účinnosti 1. ledna 1988. Úmluva do svého textu nezahrnula

⁴⁷ LANDO, Ole. CISG and Its Followers: A Proposal to Adopt Some International Principles of Contract Law. *The American Journal of Comparative Law*, 2005, 53, č. 2, s. 379.

⁴⁸ Tamtéž, s. 379.

⁴⁹ BUTLER, Allison. *A Practical Guide to the CISG: Negotiations through Litigation*. 2. vydání. Aspen Publishers, 2007, s. 7.

⁵⁰ LANDO: *CISG and Its Followers...*, s. 380-381.

⁵¹ SCHWENZER, Ingeborg a kol. *Global sales and Contract Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 36.

⁵² BUTLER: *A Practical Guide to the CISG...*, s. 8.

všechny otázky týkající se procesu uzavírání smluv, protože v určitých oblastech nebylo možné přijmout jednotné řešení kvůli existenci různých právních pohledů zemí Úmluvy a kvůli odlišnostem mezi zvykovým a kontinentálním právem. Také z důvodu kulturních rozdílů nemohla být v Úmluvě zakotvena úroková výše.⁵³

K Vídeňské úmluvě k dnešní době přistoupilo 79 států (pro Brazílii se stane Úmluva účinnou 1. dubna 2014). Při přístupu k Úmluvě vnesly některé státy výhrady. Arménie, Čína, Česká republika, Svatý Vincent a Grenadiny, Singapur, Slovensko a USA prohlásily, že nebudou vázány čl. 1 odst. 1 písm. b) Úmluvy. Argentina, Arménie, Bělorusko, Chile, Čína, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Paraguay, Rusko a Ukrajina v souladu s čl. 12 a 96 úmluvy prohlásily, že ustanovení čl. 11, čl. 29 a části II Úmluvy, jež připouštějí, aby uzavření smlouvy o koupi nebo dohoda o její změně nebo o zrušení nebo nabídka, její přijetí nebo jiný projev vůle stran se uskutečnily v jakékoli jiné formě než písemné, se nepoužijí, jestliže kterákoliv strana má místo podnikání v tomto smluvním státě. Norsko prohlásilo, že nebude vázáno částí II Úmluvy. Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko uvedly, že se Úmluva nebude vztahovat na smlouvy o prodeji nebo jejich vznik, kde strany mají místa podnikání v Dánsku, Finsku, Islandu, Norsku a Švédsku.⁵⁴

5. Definice mezinárodní smlouvy obchodní a kupní

Jádro mezinárodního práva obchodního tvoří mezinárodní obchodní činnost, která je uskutečňovaná v rámci vztahů mezi obchodníky z různých států. Tuto obchodní činnost podnikatelů z různých států ovlivňují (umožňují, usnadňují, znemožňují) státy na vnitrostátní nebo mezinárodní úrovni a mezinárodní organizace skrz svou normotvornou činnost.⁵⁵ K těmto subjektům můžeme přiřadit i orgány evropských společenství, na které členské státy přenesly některé pravomoci (v Ústavě ČR podle čl. 10a).

Základem mezinárodní obchodní aktivity obchodníků je smlouva.⁵⁶ *Mezinárodní obchodní smlouvy* lze definovat na základě komentáře k Preambuli Zásad mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT, která vyjadřuje obecná pravidla, kterými by se měly řídit mezinárodní obchodní smlouvy. Zásady UNIDROIT se používají tehdy, jakmile se strany

⁵³ SCHWENZER a kol.: *Global sales and Contract Law*, s. 37.

⁵⁴ Oficiální stránky orgánu UNCITRAL: Informace o státech přistupujících k Vídeňské úmluvě (http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html)

⁵⁵ ROZEHNALOVÁ: *Právo mezinárodního obchodu*, s. 18.

⁵⁶ Tamtéž, s. 180.

dohodly, že smlouva se jimi bude řídit. Zásady UNIDROIT pro definici „mezinárodní“ (obchodní) smlouvy výslovně nestanoví následující kritéria: (i) místa podnikání nebo místa obvyklého pobytu stran v různých zemích, které je přijímáno v zákonodárství jednotlivých států a v mezinárodním zákonodárství, (ii) významná spojitost smlouvy s více než jedním státem, (iii) volbu mezi právními řády různých států, (iv) ani nestanoví kritérium, že za mezinárodní (obchodní) smlouvy se budou považovat ty smlouvy, které ovlivňují zájmy mezinárodního obchodu. Zásady UNIDROIT také nedefinují (mezinárodní) „obchodní“ smlouvy podle typu smluvních stran, tedy podle strany „občanskoprávní“ nebo „obchodní“, pouze se z aplikace zásad vylučují spotřebitelské smlouvy.⁵⁷ Zásady UNIDROIT stanoví, že je třeba koncepci *mezinárodních smluv* vykládat „v co nejširším smyslu tak, aby se s konečnou platností vyloučily jen takové situace, ve kterých neexistuje žádný mezinárodní prvek, tzv. situace, kdy jsou základní prvky příslušné smlouvy vázány pouze na jedinou zemi“, a koncepci *obchodních smluv* je třeba vykládat „v co nejširším smyslu tak, aby zahrnovala nejen obchodní operace týkající se dodávky nebo výměny zboží nebo služeb, ale také jiné typy ekonomických operací, jako jsou investiční, resp. koncesní smlouvy, smlouvy týkající se profesionálních služeb atd.“⁵⁸ Tato široká definice konceptu mezinárodních smluv byla aplikována v rozhodnutí Vrchního soudu ve Venezuele, který jednal ve věci dvou účastníků, kterými byly venezuelské obchodní společnosti, a kteří si domluvili v případě vzniku sporu, přeložit případ k rozhodčímu řízení v New Yorku vedeného podle pravidel rozhodčího řízení ICC. Poté, co se jedna ze stran odvolala na rozhodčí doložku, druhá strana namítla, že doložka je neplatná, a trvala na tom, že pravomoc je založena u obecných soudů Venezuely. Vrchní soud nicméně potvrdil platnost rozhodčí doložky. Při svém rozhodnutí vycházel soud z Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958 a Meziamerické úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1975, které byly ratifikovány Venezuelou a obě výslovně potvrdily závaznost dohody, na základě které se strany *mezinárodní obchodní smlouvy* rozhodly předložit spor, který může vést k rozhodčímu řízení. I když obě obchodní společnosti byly venezuelské, podle soudu byla *aplikace obou Úmluv oprávněná, protože jedna z obchodních společností byla dceřiná společnost americké firmy* (soud měl tedy za to, že strany uzavřely mezi sebou mezinárodní smlouvu). Pro podporu své široké interpretace konceptu mezinárodní smlouvy soud mimo jiné odkázal na komentář Preambule Zásad UNIDROIT.⁵⁹

⁵⁷ Zásady mezinárodních obchodních smluv. Praha: CODEX Bohemia, 1997, s. 20-21.

⁵⁸ Tamtéž, s. 20-21.

⁵⁹ Rozhodnutí Supreme Court z 9.10.1997 (UNILEX k UNIDROIT)

Nejvýznamnějším smluvním typem v mezinárodním obchodním styku je *mezinárodní kupní smlouva*. Právní úprava kupních smluv s mezinárodním prvkem je obsažena v různých pramenech – např. ve **Vídeňské úmluvě**, v aktuálním návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje CESL a v pramenech *lex mercatoria* (v mezinárodních obchodních zvyklostech INCOTERMS, formulářových smlouvách, obchodních podmínkách, právních návodech, Principech Evropského smluvního práva nebo v Zásadách mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT).

Pokud přistoupíme k definici mezinárodní kupní smlouvy, úprava **Vídeňské úmluvy** hovoří o *smlouvách o mezinárodní koupi zboží sjednávané mezi stranami, které mají místa podnikání v různých státech*, jestliže tyto státy jsou smluvními státy, nebo jestliže podle ustanovení mezinárodního práva soukromého se má použít právního řádu některého smluvního státu (čl. 1 odst. 1 Úmluvy). Podobně jako u definice mezinárodní obchodní smlouvy podle Zásad UNIDROIT, se při určování použitelnosti Vídeňské úmluvy nepřihlíží ke státní příslušnosti stran a ani k tomu, zda strany nebo smlouva mají občanskoprávní nebo obchodní povahu (čl. 1 odst. 3 Úmluvy). Oficiální publikace UNCITRAL, Výběr judikatury k Vídeňské úmluvě, obsahuje komentovaný výklad ustanovení Úmluvy. Ta definuje kupní smlouvu jako „smlouvu, podle které jedna strana (prodávající) se zavazuje dodat zboží a převést vlastnictví prodávajícího zboží a druhá strana (kupující) je povinna zaplatit cenu a převzít zboží“.⁶⁰ Při stanovení této definice se vychází z čl. 30 a čl. 53 Úmluvy, obsahující povinnosti prodávajícího a povinnosti kupujícího (prodávající je povinen dodat zboží, předat jakékoliv doklady, které se k němu vztahují, a vlastnické právo ke zboží, jak vyžaduje smlouva a tato Úmluva za podmínek stanovených smlouvou a touto Úmluvou; kupující je povinen zaplatit za zboží kupní cenu a převzít dodávku v souladu se smlouvou a touto Úmluvou). Návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje CESL stanoví pravidla smluvního práva, která lze používat na přeshraniční transakce týkající se prodeje zboží, dodání digitálního obsahu a poskytování souvisejících služeb, jestliže se tak smluvní strany dohodnou (čl. 1). Návrh nařízení v čl. 2 definuje kupní smlouvu jako jakoukoli smlouvu, na základě které obchodník (prodávající) převádí nebo se zavazuje k tomu, že převede svá vlastnická práva ke zboží na jinou osobu (kupujícího), a kupující se zavazuje k tomu, že zaplatí kupní cenu; patří tam i smlouva o dodání zboží, které má být vyrobeno nebo vyprodukováno. Obchodníkem se rozumí jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která činí

⁶⁰ UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Organizace spojených národů, 2012, s. 6. (<http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG-digest-2012-e.pdf>)

právní úkony v souvislosti se svou živností, podnikáním, řemeslem nebo povoláním. Pro účely nařízení je *smlouva uzavřená mezi obchodníky přeshraniční smlouvou, pokud mají smluvní strany své obvyklé bydliště v různých zemích, z nichž alespoň jedna je členským státem* (čl. 4 nařízení CESL). Jak vyplývá z výše uvedeného, jak v Úmluvě, tak v návrhu nařízení CESL je nahlíženo na mezinárodní kupní smlouvu obdobně. U návrhu nařízení CESL s tím rozdílem, že bere v úvahu členství zemí v Evropské unii pro její aplikaci.

Na závazkové právní vztahy mezi obchodníky z různých států je možné aplikovat různé normy mezinárodního práva obchodního, vyplývající z mezinárodních smluv nebo vnitrostátních právních předpisů. Pokud se určitý závazkový právní vztah bude řídit nejprve úpravou mezinárodní smlouvy upravující práva a povinnosti obchodníků z různých států (např. v případě **Vídeňské úmluvy**), lze obecně vymezit hierarchii aplikovatelných norem na tento závazkový vztah následovně⁶¹: (i) nejdříve se použijí kogentní ustanovení mezinárodní smlouvy, (ii) dále se použijí ustanovení soukromoprávní smlouvy, (iii) obchodní zvyklosti, obchodní nebo vykládací pravidla, na které se strany výslovně odvolaly, (iv) poté dispozitivní ustanovení mezinárodní smlouvy, (v) jako poslední se mohou uplatnit obchodní zvyklosti a vykládací pravidla. Pokud nejsou některé otázky upraveny mezinárodní smlouvou, budou se na tyto otázky stejného závazkového vztahu navíc postupně aplikovat tyto normy⁶²: (i) nejprve se použijí existující kogentní ustanovení zákona, (ii) pak se bude vycházet z ustanovení soukromoprávní smlouvy, (iii) obchodní zvyklosti, obchodní nebo vykládací pravidla, na které se strany výslovně odvolaly, (iv) dále dispozitivní ustanovení zákona, (v) jako poslední se mohou využít obchodní zvyklosti a vykládací pravidla. Každý případ je nicméně potřeba posuzovat zvlášť, pro účely aplikace různých norem a pramenů *lex mercatoria* na konkrétní závazkový právní vztah.

6. Charakteristika Vídeňské úmluvy

Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží je mezinárodní mnohostranná smlouva přijatá 79 státy světa, která obsahuje jednotná ustanovení upravující smlouvy o mezinárodní koupi zboží. Skládá se z Preambule a 101 článků rozdělených do čtyř částí. Je v nich upraven předmět Úmluvy, obecná ustanovení (Část I), proces uzavírání kupních smluv (Část II), obecná ustanovení pro koupi zboží, povinnosti prodávajícího, práva

⁶¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník komentář*. 13. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 1343.

⁶² Tamtéž, s. 1343.

kupujícího při porušení smlouvy prodávajícím, povinnosti kupujícího, práva prodávajícího při porušení smlouvy kupujícím, náhrada škody, účinky odstoupení od smlouvy a další otázky (Část III), jako poslední jsou závěrečná ustanovení např. hovořící o výhradách smluvních států Úmluvy (Část IV).

Vztah Úmluvy k jiným mezinárodním dohodám je upraven v čl. 90 Úmluvy: Úmluva se nedotýká jakékoli mezinárodní dohody, která již byla nebo bude uzavřena a jež obsahuje ustanovení, týkající se věcí upravených touto Úmluvou, jestliže strany mají místo podnikání na území států, jež jsou smluvními stranami takové dohody. Toto ustanovení určuje, která úprava se aplikuje na spor ze smlouvy. Ustanovení dává aplikační přednost jiným mezinárodním dohodám před Vídeňskou úmluvou. Pro přednost jiné mezinárodní dohody před Úmluvou, musí tato dohoda obsahovat ustanovení týkající se záležitostí upravených také v Úmluvě a obě smluvní strany musí mít místo podnikání ve státech, které podepsaly dohodu. Haagská úmluva o právu použitelném na mezinárodní prodej zboží z roku 1955 a Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980 jsou mezinárodní dohody, které ale obsahují pravidla pro určení rozhodného práva. Vídeňská úmluva obsahuje jednotné hmotné právo, proto neexistuje mezi dohodami a Úmluvou konflikt, a nemusí být určeno, která z mezinárodních dohod má přednost.⁶³

6.1 Aplikace Úmluvy

Úmluva upravuje **smlouvy o koupi zboží** mezi stranami, které mají **místa podnikání v různých státech**, jestliže tyto státy jsou smluvními státy, nebo jestliže podle ustanovení mezinárodního práva soukromého se má použít právního řádu některého smluvního státu (čl. 1 odst. 1 Úmluvy). Článek 1 odst. 1 Úmluvy obsahuje pravidlo tzv. autonomní aplikovatelnosti Úmluvy, tj. Úmluva je přímo a nezávisle aplikovatelná bez potřeby uchýlit se k pravidlům mezinárodního práva soukromého (odst. 1 písm. a), a pravidlo tzv. nepřímé aplikovatelnosti Úmluvy, tj. Úmluva se použije nepřímo, tj. až když pravidla mezinárodního práva soukromého vedou k právu smluvního státu (odst. 1 písm. b).⁶⁴ Kterýkoli stát může prohlásit při uložení svých listin o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přístupu, že nebude vázán ustanovením čl. 1 odst. 1 písm. b) Úmluvy (čl. 95 Úmluvy). Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, k dnešnímu dni takto učinily Arménie, Čína, Česká republika, Svatý Vincent a Grenadiny, Singapur, Slovensko a USA.

⁶³ *UNCITRAL Digest of Case Law on the CISG*, s. 433.

⁶⁴ Tamtéž, s. 5.

Článek 1 Ústavy vyžaduje **mezinárodní charakter smluvního vztahu**, protože smluvní strany musí mít místa podnikání v různých státech.⁶⁵ Ke skutečnosti, že strany mají místa podnikání v různých státech se nepřihlíží, jestliže tato skutečnost nevyplývá buď ze smlouvy nebo z jednání mezi stranami nebo z informací poskytnutých stranami kdykoli do uzavření smlouvy nebo při jejím uzavření (čl. 1 odst. 2 Úmluvy). Pro účely této Úmluvy v případech, kdy strana má více míst podnikání, je rozhodující místo podnikání, které má nejužší vztah ke smlouvě a jejímu plnění, s přihlédnutím k okolnostem stranám známým nebo stranami zamýšlenými kdykoli před uzavřením smlouvy nebo při jejím uzavření; v případech, kdy strana nemá místo podnikání, je rozhodující její bydliště (sídlo) (čl. 10 Úmluvy).

Při určování použitelnosti této Úmluvy se nepřihlíží ke státní příslušnosti stran a ani k tomu, zda strany nebo smlouva mají občanskoprávní nebo obchodní povahu (čl. 1 odst. 3 Úmluvy). *Úmluvy se použije na uzavírání smluv pouze v případech, kdy návrh na uzavření smlouvy je učiněn dne, kdy tato Úmluva nabude platnosti* pro smluvní státy uvedené v čl. 1 odst. 1 písm. a) nebo smluvní stát uvedený v článku 1 odst. 1 písm. b), nebo *po tomto dni* (čl. 100 odst. 1 Úmluvy). *Úmluvy se použije pouze na smlouvy uzavřené dne, kdy tato Úmluva nabude platnosti* pro smluvní státy uvedené v čl. 1 odst. 1 písm. a) nebo smluvní stát uvedený v čl. 1 odst. 1 písm. b), nebo *po tomto dni* (čl. 100 odst. 2 Úmluvy).

Článkem 3 Úmluva rozšiřuje svou působnost na další smlouvy, a to konkrétně: *smlouvy o dodávce zboží*, které má být vyrobeno nebo vyhotoveny, se považují za smlouvy o koupi zboží, ledaže strana, která zboží objednává, se zavazuje dodat podstatnou část věcí nutných pro jejich výrobu nebo zhotovení. Úmluva se nepoužije na smlouvy, v nichž převažující část závazků strany, která dodává zboží, spočívá ve vykonání prací nebo poskytování služeb (čl. 3 Úmluvy). Soudy ve svých rozhodnutích dále konkretizují, na jaké smlouvy bude dopadat Úmluva a naopak na jaké nebude. Např. Úmluvě nebude podléhat distributorská smlouva, franchisingová smlouva nebo smlouva o dodávce investičních celků na klíč (turn-key contract).⁶⁶

Úmluva neobsahuje definici pojmu **zboží**. Pojem zboží je vymezováno až na základě rozhodnutí soudů a rozhodčích orgánů. Budeme-li vycházet z těchto rozhodnutí, zbožím jsou položky, které jsou v okamžiku jejich dodání pohyblivé a hmatatelné, bez ohledu na jejich tvar a zda jsou pevné, použité nebo nové, neživé nebo živé; co se týká např. duševního vlastnictví, podílu na společnosti s ručením omezeným nebo přiznaného dluhu, nespádají do

⁶⁵ UNCITRAL Digest of Case Law on the CISG, s. 5.

⁶⁶ Tamtéž, s. 6.

definice pojmu zboží.⁶⁷ Úmluva se podle čl. 2 nepoužije na koupě zboží kupovaného pro osobní potřebu, potřebu rodiny nebo domácnosti, ledaže prodávající před uzavřením smlouvy nebo při jejím uzavření nevěděl a ani neměl vědět, že zboží je kupováno k takovému účelu; na dražbách; při výkonu rozhodnutí nebo podle rozhodnutí soudu; cenných papírů nebo peněz; lodí, člunů, vznášedel nebo letadel; elektrické energie. Jde o taxativní výčet vyloučení koupě. Soudy ve svých rozhodnutích dále vykládají a konkretizují jednotlivé druhy vyloučené koupě. Protože vyloučení z působnosti Úmluvy musí být vykládáno restriktivně, např. prodej částí lodí, člunů, vznášedel nebo letadel se může řídit Úmluvou.⁶⁸

6.2 Vztah k mezinárodnímu právu soukromému

V samotném textu Vídeňské úmluvy jsou obsaženy tzv. skryté kolizní normy⁶⁹. Jde o tyto případy obsažené v jejich ustanoveních: (i) Úmluva se aplikuje, pokud se má podle *mezinárodního práva soukromého použít právního řádu některého mluvního státu* (čl. 1 odst. 1 písm. b) Úmluvy), (ii) otázky spadající do předmětu úpravy Úmluvy, které v ní nejsou výslovně řešeny, se řeší podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, nebo, jestliže takové zásady chybějí, podle *ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého* (čl. 7 odst. 2 Úmluvy). „Ustanovení mezinárodního práva soukromého“ jsou (z evropského pohledu) kolizní normy Římské úmluvy⁷⁰, nařízení Řím I⁷¹, vnitrostátní právní předpisy obsahující kolizní normy (v případě České republiky jsou obsaženy v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním) a jejich aplikace bude záviset na datumu uzavření kupní smlouvy (ustanovení Římské úmluvy se použijí na smlouvy uzavřené od 1.7.2006 do 16.12.2009, ustanovení nařízení Řím I se použijí na smlouvy uzavřené od 17.12.2009 a později, ustanovení zákona o Mezinárodním právu soukromém a procesním se použijí na kupní smlouvy uzavřené před 1.7.2009).⁷² Ustanovení

⁶⁷ Tamtéž, s. 7.

⁶⁸ Tamtéž, s. 18.

⁶⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu: Vídeňská úmluva OSN, Nařízení Řím I a Společné evropské právo kupní smlouvy. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 6, s. 169.

⁷⁰ Římská úmluva, stejně jako zákon č. 97/1963 o mezinárodním právu soukromém a procesním, obsahuje kolizní kritérium volby práva pro určení právního režimu smluvního závazku na základě autonomie vůle smluvních stran a náhradní určení rozhodného práva podle nejužšího spojení se smlouvou. (TYLEČKOVÁ, Markéta. Unifikace kolizního práva v zemích ES: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazky. *Obchodní právo*, 2004, č. 9, s. 19.)

⁷¹ Do tohoto nařízení byla transformována Římská úmluva. Nařízení vyjasňuje problematické body volby rozhodného práva, řeší situace, kdy volba práva chybí nebo je neplatná, vymezuje tzv. imperativní ustanovení. (MYŠÁKOVÁ, Petra. Nařízení Řím I – revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv? *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 41.)

⁷² PAUKNEROVÁ: *Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu...*, s. 169.

všech tří právních úprav s kolizními normami vyžadují volbu práva určitého státu, proto se nemohou zvolit prameny *lex mercatoria* jako např. Zásady UNIDROIT (prameny *lex mercatoria* lze aplikovat pouze tehdy, pokud na ně strany odkazují ve smlouvě).⁷³

V případě, kdy je smlouva o prodeji zboží mezinárodní, soudy nemohou řešit spor ze smlouvy vlastním hmotným právem. Při existenci mezinárodní situace soudy použijí ve své zemi platná pravidla mezinárodního práva soukromého, aby určily jaká hmotněprávní pravidla se aplikují na smlouvu. V zemích, kde platí mezinárodní jednotná hmotněprávní pravidla (obsažená ve Vídeňské úmluvě), musí soudy nejprve určit, jestli se tato jednotná pravidla použijí přednostně před pravidly mezinárodního práva soukromého. Úmluvu je třeba aplikovat před pravidly mezinárodního práva soukromého.⁷⁴ Tato přednost Úmluvy ale není zakotvena v žádném ustanovení. Soudy ve svých rozhodnutích vyvodily různým způsobem přednost Vídeňské úmluvy před národním právem. Aplikační přednost Úmluvy bude v dalším odstavci představena na základě několika rozhodnutí soudů z různých zemí.

Americký soud ve svém rozhodnutí o aplikační přednosti Vídeňské úmluvy před kolizními normami vycházel z *obecných cílů obsažených v Preambuli Úmluvy*. Konkrétně tak poukázal na „rozvoj mezinárodního obchodu na základě rovnosti a vzájemné výhodnosti“ a na „přijetí jednotných ustanovení upravujících smlouvy o mezinárodní koupi zboží a přihlížejících k různým sociálním, ekonomickým a právním systémům by přispělo k odstraňování právních překážek v mezinárodním obchodě a podpořilo rozvoj mezinárodního obchodu“. Soud dospěl k názoru, že takto výslovně uvedený *cíl rozvíjet jednotné mezinárodní smluvní právo, a tím podporovat mezinárodní obchod, značí záměr členských států Úmluvy, aby Úmluva měla přednost před národním právem*.⁷⁵ V dalším rozhodnutí italský soud uvedl, že se Úmluva aplikuje v daném sporu na základě čl. 1 odst. 1 písm. b) Úmluvy, protože italská pravidla rozhodného práva vedla k aplikaci italského práva a protože Itálie byla smluvním státem Úmluvy v době uzavření smlouvy. Dále soud uvedl, že *jednotné hmotné právo převažuje nad kolizními normami kvůli jeho vztahu speciality*.⁷⁶ V dalším rozhodnutí se soud zamýšlel také nad otázkami týkající se mezinárodního práva soukromého. Podle jeho názoru jednotná hmotněprávní pravidla mají přednost před mezinárodním právem soukromým. Poznamenal, že *přímé použití jednotných hmotněprávních pravidel zabraňuje dvoustupňovému pravidlu, které je typické pro pravidla mezinárodního práva soukromého, tj. nejdříve identifikovat rozhodné právo a pak ho aplikovat*. Soud dospěl

⁷³ PAUKNEROVÁ: *Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu...*, s. 169.

⁷⁴ *UNCITRAL Digest of Case Law on the CISG*, s. 4.

⁷⁵ Rozhodnutí District Court z 27.7.2001, sp. zn. C O1-20230 JW (Pace databáze)

⁷⁶ Rozhodnutí Tribunale di Pavia z 29.12.1999 (CLOUT)

k názoru, že *ustanovení Úmluvy jsou zvláštními pravidly, protože se přímo vztahují na určité otázky, a proto by měla ustanovení Úmluvy převážít nad pravidly mezinárodního práva soukromého*. Navíc soud dodal, že přímá aplikace jednotných hmotných pravidel má další výhodu nad mezinárodním právem soukromým, protože zabraňuje forum shopping, zejména když soudní rozhodnutí různých zemí jsou dostupná, a může se tak rozvíjet jednotný výklad jako v případě Úmluvy. Soud konstatoval, že *zahraniční rozhodnutí, i když nejsou právně závazná, mají přesvědčivou hodnotu a měly by je brát soudci a rozhodci na vědomí za účelem podpory jednotnosti při výkladu a uplatňování Úmluvy, jak to uvádí čl. 7 odst. 1.*⁷⁷ Ve svém rozhodnutí jiný soud uvedl, že *smlouva se řídí Vídeňskou úmluvou, protože je lex specialis vůči obecným vnitrostátním pravidlům kolizních norem.*⁷⁸

6.3 Vyloučení použití Úmluvy

Strany kupní smlouvy mohou na základě čl. 6 *vyloučit použití Úmluvy, nebo s výjimkou čl. 12, vyloučit kteréhokoli jejího ustanovení nebo jeho účinky změnit*. V případě vyloučení Úmluvy jde o tzv. optout systém a zároveň vyjádření principu smluvní svobody. Jak vyplývá z dále rozvedených soudních rozhodnutí, vyloučení úmluvy podle čl. 6 by mělo být vědomé a výslovné, tj. pouhý výběr rozhodného práva smluvního státu Úmluvy nelze vykládat jako vyloučení Úmluvy.

Italský soud se ve svém rozhodnutí vyjádřil, že smlouvy mohou vyloučit aplikaci Úmluvy podle čl. 6. Nicméně *strany si musí být vědomi, že je Úmluva aplikovatelná, a dále musí mít úmysl Úmluvu vyloučit.*⁷⁹ Soud v USA uvedl, že *pouhý odkaz na právo státu není dostatečný pro to, aby strany vyloučily Úmluvu podle čl. 6. Strany musí jasně uvést, že mají oba úmysl úmluvu vyloučit* (kupující v tomto případě tvrdil, že strany vyloučily aplikaci Úmluvy kvůli volbě práva zahrnuté v příslušných standardních podmínkách).⁸⁰ V jiném případě soud USA odmítl tvrzení prodávajícího, že strany vyloučily aplikaci Úmluvy, když objednávka kupujícího obsahovala rozhodné právo státu Minnesota. Soud podobně rozhodl, že Vídeňská úmluva se aplikuje protože obě strany měly místa podnikání v různých smluvních státech (čl.1 odst. 1, písm. a) Vídeňské úmluvy) a výslovně nevyločily aplikaci Úmluvy v souladu s čl. 6.⁸¹ Stejně rozhodl německý soud, když uvedl, že *odkaz na německé*

⁷⁷ Rozhodnutí Tribunale di Rimini z 26.11.2002 (CLOUT)

⁷⁸ Rozhodnutí Tribunale di Forlì z 9.12.2008, sp. zn. 2280 (CLOUT)

⁷⁹ Rozhodnutí Tribunale di Vigevano z 12.7.2000 (CLOUT)

⁸⁰ Rozhodnutí District Court z 27.7.2001, sp. zn. C O1-20230 JW (Pace databáze)

⁸¹ Rozhodnutí District Court, N.D., California, z 31.1.2007, sp.zn. Civ. 04-4386 ADM/AJB (UNILEX)

*právo jako právo rozhodné nepředstavuje vyloučení Vídeňské úmluvy na základě čl. 6, protože úmluva je součástí německého práva, tj. volba práva některého smluvního státu není samo o sobě konkludentním vyloučením Vídeňské úmluvy jako součásti vnitrostátního práva smluvních států Úmluvy.*⁸² Soud rozhodl, že Vídeňská úmluva je aplikovatelná v rozhodovaném případě, protože obě strany měly místa podnikání ve smluvních státech Úmluvy (čl. 1 odst. 1 písm. a) Úmluvy) a neexistovalo výslovné vyloučení úmluvy (čl.6 Úmluvy). Soud poukázal na to, že *i když smlouva byla napsaná v němčině, nemůže se to rovnat výslovnému odkazu na německé právo a vyloučení Úmluvy, která je součástí německého práva.* Navíc, *pouhý poukaz na standardní podmínky platných pro domácí prodej není zákonné právo, ale pouze doporučení Německé asociace stavitelů vybavení.*⁸³

6.4 Otázky upravené Úmluvou a mezery úpravy

Vídeňská úmluva upravuje pouze *uzavírání smlouvy o koupi a práva a povinnosti prodávajícího a kupujícího* vznikající z takové smlouvy. Pokud něco jiného není výslovně stanoveno v této Úmluvě, *nedotýká se zejména* (i) platnosti smlouvy nebo kteréhokoli jejího ustanovení nebo jakékoli *zvyklosti*, (ii) účinku, který může mít smlouva na vlastnické právo k prodávanému zboží (čl. 4 Úmluvy). Úmluva se *nepoužije* na odpovědnost prodávajícího za smrt nebo ublížení na zdraví, způsobené zbožím kterékoli osobě (čl. 5 Úmluvy). Ze smlouvy jsou tedy výslovně vyloučeny: (i) *platnost smlouvy, jejího ustanovení nebo zvyklosti*, (ii) *účinek smlouvy na vlastnické právo*, (iii) *odpovědnost prodávajícího za škody na zdraví nebo životě*. Z oblasti vlastnického práva Úmluva obsahuje pouze povinnost prodávajícího převést vlastnické právo ke zboží (čl. 30 Úmluvy).⁸⁴

Členské státy Vídeňské úmluvy mají různou právní tradicí, sociální a ekonomickou strukturu. Proto byly z Úmluvy vyloučeny sporné otázky za účelem přijetí kompromisu.⁸⁵ Vedle *otázek stojících mimo úpravu Úmluvy (tzv. vnitřní mezery)* existují *otázk*y úplně vyloučené z působnosti Úmluvy (*hovoříme o tzv. vnějších mezery právní úpravy*).⁸⁶ Vnitřní mezery Úmluvy, tj. případy, které nebyly ať už úmyslně nebo neúmyslně upraveny v Úmluvě, upravuje čl. 7 odst. 2: *otázk*y spadající do předmětu úpravy Úmluvy, které v ní ale nejsou

⁸² Rozhodnutí Oberster Gerichtshof 14.1.2002, sp. zn. 7 Ob 301/01t (UNILEX)

⁸³ Rozhodnutí Tribunal de commerce, Namur, z 15.1.2002, sp. zn. 985/01 (UNILEX)

⁸⁴ ROZEHNALOVÁ: *Právo mezinárodního obchodu*, s. 267.

⁸⁵ KANDA, Antonín. Zásady mezinárodních obchodních smluv, nový trend ve vývoji závazkového práva. *Právník*, 1999, č. 2, s. 113.

⁸⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 222.

výslovně řešeny, se řeší podle *obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá*, nebo jestliže takové zásady chybějí, podle *ustanovení právního řádu rozhodného* podle ustanovení mezinárodního práva soukromého (čl. 7 odst. 2). Z toho vyplývá, že otázky spadající do působnosti Úmluvy, ale výslovně neřešené v Úmluvě, jsou upravovány obecnými zásadami a až pak ustanoveními právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého. Naopak *vnější meze* jsou dány články Úmluvy vymezující předmět úpravy, časovou, osobní a místní působnost. Jde o otázky výslovně vyloučené z Úmluvy nebo neupravené Úmluvou. Ty se pak řeší podle pravidel mezinárodního práva soukromého.⁸⁷ Polský a rakouský soud ve svém rozhodnutí uvedly, že vnitřní mezery podle čl. 7 odst. 2 mohou být také zaplněny na základě *analogie*.⁸⁸

Nutno odlišovat mezery v zákoně a mezery ve smlouvách, které jsou často neúplně. Teorie rozeznává neúplnost smlouvy vědomou a opomenutí ve smlouvě nevědomé.⁸⁹ Smlouva je vědomě neúplná zejména z těchto důvodů: (i) ztráty z mezer ve smlouvě jsou menší než náklady na preventivní odstranění těchto mezer, (ii) náklady na vynutitelnost určité dohodnuté podmínky jsou příliš vysoké, a proto je lepší tuto podmínku vypustit, (iii) prokázání určité skutečnosti před soudem je obtížné nebo nemožné, (iv) určitá skutečnost není důležitá, a proto se neuvede ve smlouvě.

Mezery ve Vídeňské úmluvě lze vyplnit nejenom podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, ale i na základě obecných zásad, které jsou obsaženy v Zásadách UNIDROIT. Mezinárodní rozhodčí soud se vyslovil ve svém rozhodnutí, že *pouze tam, kde řešení nelze nalézt v Zásadách UNIDROIT, odkaz na vnitrostátní právo dané země je oprávněný*.⁹⁰ Podle dalšího rozhodnutí mezinárodního rozhodčího řízení, *lze Zásady UNIDROIT použít jak na otázky upravené Vídeňskou úmluvou, ale neřešené výslovně Úmluvou, tak na otázky nespádající do její působnosti*. Otázky upravené Úmluvou, ale výslovně v ní neřešené - aplikace Zásad UNIDROIT je důvodná, protože čl. 7 odst. 2 Úmluvy stanoví, že by měly být upraveny v souladu s obecnými zásadami, na kterých úmluva spočívá, a protože jeden z těchto principů je potřeba podporovat jednotnost v aplikaci Úmluvy (čl.7 odst. 1 Vídeňské úmluvy) je více pravděpodobné, že bude naplněna aplikací Zásad UNIDROIT než jakékoli vnitrostátní právo. Otázky nespádající do působnosti úmluvy –

⁸⁷ ROZEHNALOVÁ: *Závazky ze smluv a jejich právní režim*, s. 223.

⁸⁸ Rozhodnutí polského Nejvyššího soudu z 11.5.2007, sp. zn. V CSK 456/06 (Pace databáze), Rozhodnutí Oberster Gerichtshof z 18.12.2002, sp. zn. 3 Nd 509/02 (Pace databáze)

⁸⁹ LAVRUSHIN, Konstantin. Úvahy nad společnou evropskou právní úpravou prodeje: efektivní volba nebo aji keshi? In KOTÁSEK, Josef (ed). *Bermudský trojúhelník obchodního práva I*. Dny práva 2011, Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 108.

⁹⁰ Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku 2004, sp. zn. 12460 (UNILEX)

rozhodčí soud připouští, že použitelné právo by mělo být určeno podle pravidel mezinárodního práva soukromého, nicméně podle rozhodce, na základě čl. 17 odst. 1 ICC Pravidel, aplikace Zásad UNIDROIT by v rozhodovaném případě měla mít přednost před jakýmkoli vnitrostátním právem, které strany nevybraly.⁹¹ Zásady UNIDROIT lze na základě dalšího rozhodčích nálezů považovat za „*obecné zásady smluvního práva*“ a je možné je proto aplikovat na smlouvu řídicí se úpravou Úmluvy.⁹² Protože Vídeňská úmluva neupravuje otázku výše úrokové sazby, lze v určitých případech pro její výši použít Zásady UNIDROIT, a to konkrétně na základě čl. 7.4.9 Zásad.⁹³

Podle *návrhu nařízení* čl. 5 Přílohy I záležitosti, na něž se společná evropská právní úprava prodeje vztahuje, ale které výslovně neupravuje, se řeší v souladu s *cíli a zásadami, z nichž tato úprava vychází*, a v souladu se všemi jejími ustanoveními *bez přihlédnutí k vnitrostátnímu právu*, které by bylo použitelné v případě neexistence dohody o použití společné evropské právní úpravy prodeje, nebo k jiné právní úpravě. Na rozdíl od návrhu nařízení, Vídeňská úmluva připouští aplikovat na mezery úpravy i právní řád rozhodný podle ustanovení mezinárodního práva soukromého.

6.5 Uzavírání smlouvy, práva a povinnosti stran

V rámci uzavírání smlouvy se Úmluva vztahuje na *existenci a formu smlouvy*. Z Úmluvy jsou vyloučeny účinky veřejnoprávních norem vztahující se na zahraniční obchod (např. udělování licencí, zákazy vývozu nebo dovozu zboží).⁹⁴ Z Úmluvy byla vyloučena výslovně i platnost smlouvy. Smlouva o koupi nemusí být uzavřena nebo prokazována písemně a nevyžadují se u ní žádné jiné formální náležitosti. Lze ji prokazovat jakýmkoli prostředky, včetně svědků (čl. 11 Úmluvy). Pro účely Úmluvy písemná forma zahrnuje telegram a dálnopis (čl. 13 Úmluvy). Z článku 14 vyplývá, že ve smlouvě pro její určitost musí být označeno zboží, výslovně nebo nepřímou stanoveno množství a kupní cena, nebo smlouva obsahuje ustanovení umožňující jejich určení. Měna kupní ceny se určí kolizní normou, protože není upravena v Úmluvě. Otázky promlčení jsou upraveny zvláště v Úmluvě

⁹¹ Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku 2002, sp. zn. 11638 (UNILEX)

⁹² Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku 2003, sp. zn. 11265 (UNILEX), Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku, 2003, sp. zn. 12097 (UNILEX)

⁹³ Rozhodčí nález International Arbitration Court at the Chamber of Commerce and Industry Rusko z 19.5.2004, sp. zn. 100/2002 (UNILEX)

⁹⁴ ROZEHNALOVÁ: *Právo mezinárodního obchodu*, s. 266.

o promlčení při mezinárodní koupi zboží z roku 1974, která byla přizpůsobena Dodatkovým protokolem z roku 1980.

Prodávající je povinen dodat zboží, předat jakékoli doklady, které se k němu vztahují, a vlastnické právo ke zboží, jak vyžaduje smlouva a tato Úmluva za podmínek stanovených smlouvou a Úmluvou (čl. 30 Úmluvy). Kupující je povinen zaplatit za zboží kupní cenu a převzít dodávku v souladu se smlouvou a Úmluvou (čl. 53). Pokud nesplní prodávající některou svou povinnost ze smlouvy o koupi nebo z Úmluvy, může kupující (i) uplatnit práva stanovená v čl. 46 až 52 (požadovat splnit povinnosti, stanovit dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění povinnosti, odstoupit od smlouvy a další), (ii) požadovat náhradu škody podle čl. 74 až 77. Kupující není zbaven práva, které může mít na uplatnění náhrady škody, pokud uplatní své právo na jiné náhrady (čl. 45 Úmluvy). Pokud nesplní kupující některou svou povinnost stanovenou smlouvou nebo touto Úmluvou, může prodávající: (i) uplatnit práva stanovená v čl. 62 až 65 (požadovat zaplatit kupní cenu, požadovat převzít dodávku, stanovit dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění povinnosti, odstoupit od smlouvy a další), (ii) požadovat náhradu škody podle čl. 74 až 77. Prodávající neztrácí právo na náhradu škody tím, že uplatní své právo na jiné nároky (čl. 61 Úmluvy).

Vídeňská úmluva obsahuje několik odlišně řešených úprav v porovnání s českou úpravou v občanském zákoníku a obchodním zákoníku. Úmluva považuje přijetí návrhu s nepodstatnými odchylkami a dodatky za přijetí (podle občanského zákoníku přijetí návrhu s jakýmkoli změnami je odmítnutí návrhu, pokud nejde o jinou formulaci téhož obsahu). Podle Úmluvy včasné neoznámení vad zboží prodávajícímu vede k zániku práva z vad zboží (podle obchodního zákoníku se promlčuje právo z vad zboží). Výše úroku a způsob určení úroku není uveden v Úmluvě a nárok na úrok z prodlení se nedotýká nároku na náhradu škody (obchodní zákoník upravuje tyto otázky, kdy v případě prodlení s plněním peněžitého závazku se platí úroky z prodlení v téže měně, na kterou zní peněžitý závazek, a úrok z prodlení se započítává na náhradu škody).⁹⁵

⁹⁵ ONDŘEJ: *Mezinárodní právo, veřejné, soukromé, obchodní*, s. 401-402.

7. Srovnání Vídeňské úmluvy se Zásadami UNIDROIT a s návrhem nařízení CESL

V této kapitole budeme srovnávat Vídeňskou úmluvu se Zásadami UNIDROIT a návrhem nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje (CESL), které obsahují úpravu kupních smluv s cizím prvkem. *Vídeňská úmluva* byla projednána státy na mezinárodní úrovni a přijata ve formě mnohostranné mezinárodní smlouvy, která má závaznou povahu pro smluvní státy. Návrh nařízení CESL byl vypracován na evropské úrovni v rámci Evropské unie ve formě nařízení. *Zásady UNIDROIT* představují pramen *lex mercatoria*, vytvořený bez vlivu vlád států předními odborníky (profesory, soudci) z oblastí smluvního práva a mezinárodního práva obchodního zastupující hlavní světové právní systémy, mají nezávaznou povahu. Každá z právních úprav je tedy odlišná svým vznikem a závazností. Tato odlišnost se odráží i na jejich obsahu, důvodech vzniku, cílech úpravy a aplikaci. Předmětem následujících podkapitol bude rozvést a porovnat jednotlivé prvky.

7.1 Struktura a obsah

Jak už bylo uvedeno v předchozí kapitole, *Vídeňská úmluva* se skládá z preambule a 101 článků, ve kterých je upraven mimo jiné předmět Úmluvy, předpoklady aplikace, proces uzavírání smlouvy, povinnosti prodávajícího, práva kupujícího při porušení smlouvy prodávajícím, povinnosti kupujícího, práva prodávajícího při porušení smlouvy kupujícím, náhrada škody, účinky odstoupení od smlouvy, závěrečná ustanovení (např. hovořící o výhradách smluvních států Úmluvy). *Zásady UNIDROIT* se zakládají z preambule, ve které je popsán účel zásad, následuje kapitola obsahující články o všeobecných ustanoveních upravující ujednání o smluvní svobodě, svobodě formy smlouvy, principu závaznosti smlouvy, kogentních pravidlech, výkladu zásad nebo ujednání o dobré víře. Další kapitoly obsahují ustanovení o uzavírání smlouvy, platnosti smluvních ujednání, výkladu smlouvy, obsahu smlouvy, plnění smlouvy nebo následcích nesplnění smluvních povinností. Struktura *návrhu nařízení CESL* je rozdělena do tří hlavních částí: nařízení, příloha I obsahující pravidla smluvního práva a příloha II s hlavními právy spotřebitele před uzavřením smlouvy a po uzavření smlouvy. Samotná úprava nařízení obsahuje cíl a předmět nařízení, definici pojmů, ustanovení o fakultativní povaze pravidel smluvního práva v přeshraničních smlouvách, o územní, věcné a osobní působnosti nebo ustanovení o informační povinnosti u smluv

uzavíraných mezi obchodníkem a spotřebitelem. Příloha I obsahuje úpravu prodeje, v úvodních ustanoveních jsou obsaženy obecné zásady smluvního práva, ustanovení o uzavírání smlouvy, posuzování obsahu smlouvy, povinnosti a prostředky nápravy stran kupní smlouvy, povinnosti a prostředky nápravy strany smlouvy o poskytování souvisejících služeb, náhrada škody a úrok, navrácení plnění a ustanovení o promlčení.

Z porovnání obsahu všech tří úprav vyplývá, že mají podobný obsah: vymezují svou působnost, upravují proces uzavírání smluv, práva a povinnosti smlouvy a následky za nesplnění smluvních povinností. *Zásady UNIDROIT* a *návrh nařízení* navíc obsahují obecná ustanovení o obecných zásadách smluvního práva, které Vídeňské úmluvě chybí. Nicméně co se týká mezinárodních principů smluvního práva, *Vídeňská úmluva* a *Zásady UNIDROIT* stojí na stejných základech (s výjimkou ustanovení o podstatné změně poměrů, tzv. hardship, kterou *Zásady* zakotvují v čl. 6.2.1 a 6.2.2, ale *Úmluva* tento princip neobsahuje)⁹⁶: (i) *smluvní svoboda* - ve Vídeňské úmluvě není výslovně zásada zakotvena, ale vyplývá z povahy *Úmluvy* a jejích ustanovení, *Zásady* tento princip obsahují v čl. 1.1, (ii) *princip závaznosti smluv* - princip *pacta sunt servanda* v *Úmluvě* také není výslovně uveden, ale vyplývá např. z čl. 79 *Úmluvy* obsahující ustanovení o vyloučení odpovědnosti za nesplnění povinnosti, *Zásady* princip výslovně upravují v čl. 1.3, (iii) *neformálnost smluv* - jak *Vídeňská úmluva*, tak *Zásady UNIDROIT* obsahují výslovnou úpravu (čl. 11 *Úmluvy* a čl. 1.2 *Zásad*), (iv) *dobrá víra* - *Úmluva* výslovně toto pravidlo nezakotvuje, ale stanoví, že k dobré víře v mezinárodním obchodu se musí přihlížet při výkladu *Úmluvy* (čl. 7 odst. 1 *Úmluvy*), *Zásady* výslovně zásadu dobré víry upravují v čl. 1.7, (v) *výklad vůle stran při vzniku smlouvy a interpretace smlouvy* - *Úmluva* a *Zásady* tento princip upravují výslovně (v čl. 8 a čl. 9 *Úmluvy*, čl. 4.1-4.8 *Zásad*).

Návrh nařízení CESL zakotvuje výslovně ve svých člancích všechny výše zmíněné principy, tedy i ustanovení o změně okolností (hardship): smluvní svoboda (čl. 1), princip závaznosti smluv (čl. 2 odst. 1), princip neformálnosti smluv (čl. 6), princip dobré víry (čl. 2 odst. 1), výklad vůle (čl. 58-65), podstatná změna poměrů (čl.89). Protože návrh nařízení je určen pro členské státy Evropské unie a upravuje i smlouvy mezi obchodníky a spotřebiteli, návrh obsahuje i další zvláštní ustanovení, např. povinnost obdržet informační oznámení, které musí poskytnout obchodník spotřebiteli před uzavřením dohody o používání ustanovení CESL upravená v Příloze II návrhu nařízení. Návrh nařízení stanoví i určité povinnosti členským státům v souvislosti s touto úpravou.

⁹⁶ LANDO: *CISG and Its Followers...*, s. 386-399.

7.2 Důvody a cíle

Důvody a cíle přijetí *Vídeňské úmluvy* vyplývají z preambule: (i) smluvní státy přijaly (ii) jednotná ustanovení upravující smlouvy o mezinárodní koupi zboží, (iii) která přihlíží k různým sociálním, ekonomickým a právním systémům, (iv) tím mají přispět k odstraňování právních překážek v mezinárodním obchodě a podpořit rozvoj mezinárodního obchodu. Důvody a cíle *Zásad UNIDROIT* vychází také z preambule a navíc i z úvodních slov Rady vedení UNIDROIT k *Zásadám*⁹⁷: (i) odborníci (profesoři a soudci) na smluvní právo a mezinárodní právo obchodní, kteří zastupují hlavní světové právní systémy, (ii) vytvořili obecné zásady smluvního práva určené k celosvětovému použití, (iii) které vycházejí ze všech hlavních světových právních systémů a mají se použít bez ohledu na právní tradice, ekonomické a politické podmínky zemí, (iv) mají existovat a používat se vedle legislativních prostředků jednotného a harmonizovaného práva (národního zákonodárství a mezinárodních úmluv), protože existuje nebezpečí jejich fragmentární úpravy.

Z porovnání důvodů a cílů *Vídeňské úpravy* a *Zásad UNIDROIT* vyplývá, že mezi nimi existují společné a rozdílné prvky. Jak *Úmluva*, tak *Zásady* vytvářejí jednotnou úpravu smluvního práva s tím rozdílem, že *Úmluva* sjednocuje konkrétně smlouvy o mezinárodní koupi zboží, ale *Zásady* sjednocují obecné zásady smluvního práva bez ohledu na smluvní typ. Obě úpravy také vychází z principu „univerzality a neutrality“, protože se mají použít celosvětově, a jejich úprava vychází z různých právních, sociálních a ekonomických podmínek a systémů. Jejich rozdíl spočívá v tom, že *Zásady* byly vytvořeny nezávislými odborníky, proto jde o nestátní a nezávazný pramen *lex mercatoria* (soft law). Naopak *Úmluva* byla přijata smluvními státy ve formě závazné mezinárodní smlouvy (tedy hard law). Další rozdíl lze vidět v tom, že prvotním účelem *Zásad* je jejich existence vedle legislativních prostředků práva a doplňování těchto prostředků práva.

Z čl. 1 *návrhu nařízení CESL* a jeho důvodové zprávy⁹⁸ vyplývá, že důvody přijetí a cíle této úpravy jsou tyto: (i) v rámci orgánů Evropské unie za účasti odborníků pro evropské smluvní právo a hlavních zúčastněných subjektů (podnikatelské a spotřebitelské asociace, zástupci bankovního a pojišťovacího sektoru, asociace advokátů a notářů), (ii) byl vytvořen návrh nařízení vytvářející jednotný soubor pravidel smluvního práva, který má harmonizovat vnitrostátní smluvní právo členských států Evropské unie, (iii) který má zlepšit podmínky pro

⁹⁷ *Zásady mezinárodních obchodních smluv*, s. 7.

⁹⁸ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje, v Bruselu dne 11.10.2011, s. 5-11. (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0635:FIN:cs:PDF>)

vytváření a fungování vnitřního trhu, má obchodníkům umožnit používat stejné smluvní podmínky při svých přeshraničních transakcích, čímž se jim sníží zbytečné náklady a zároveň jim poskytne vysoký stupeň právní jistoty a má chránit spotřebitele, posílit důvěru spotřebitele ve vnitřní trh a podnítit spotřebitele k přeshraničním nákupům. Návrh „harmonizuje vnitrostátní smluvní právo členských států, aniž by vyžadoval změny platné právní úpravy v členských státech, ale tím, že v rámci vnitrostátního práva jednotlivých členských států vytváří druhý systém smluvního práva pro účely smluv, na něž se vztahuje oblast působnosti tohoto systému, který je totožný v rámci celé Evropské unie a bude existovat vedle stávajících pravidel vnitrostátního smluvního práva“.⁹⁹ Je zajímavé z důvodové zprávy vyčíst i důvod, proč byla zvolena forma nařízení pro úpravu společné evropské právní úpravy prodeje. Podle této zprávy by doporučení určené členským státům nevytvořilo lépe vnitřní trh a nezlepšilo by jeho fungování. Za další by směrnice a nařízení nahrazením vnitrostátního práva (zavedením povinného evropského smluvního práva) zacházely příliš daleko a obchodníci by museli nést vyšší náklady, kdyby nechtěli prodávat přes hranice. Navíc směrnice jako minimální norma by nezavedla právní jistotu a jednotnost pro snížení nákladů na transakce.¹⁰⁰

Porovnáním *Vídeňské úmluvy a návrhu nařízení CESL* existují také stejné a rozdílné východiska vzniku a cíle úprav. Návrh nařízení je regionální unifikací smluvního práva určený členským státům Evropské unie, na rozdíl od univerzální unifikace *Vídeňské úmluvy*. Obě úpravy mají společný ekonomický cíl, protože mají přispět k rozvoji obchodu, dále si kladou za cíl odstranit nebo zjednodušit právní překážky. Oproti *Úmluvě*, která nedělá rozdíly mezi podnikateli, chce návrh nařízení chránit také: (i) malého a středního obchodníka, protože jsou-li smluvními stranami obchodníci, lze úpravu CESL použít, pouze pokud je alespoň jedna z těchto stran malým nebo středním podnikem (čl. 7 odst. 1 návrhu nařízení), a (ii) spotřebitele od znevýhodňujících praktik obchodníků, a tak motivovat spotřebitele k přeshraničním nákupům.

Přijetí návrhu nařízení CESL je podle některých názorů pochybné, hlavně co do důvodu snížení nákladů u obchodníků při používání stejných smluvních podmínek v přeshraničních transakcích, kdy se očekává pouze seznámení se s jednou právní úpravou. U tohoto důvodu se namítá, že náklady na znalost práva nelze odstranit absolutně, protože návrh neupravuje kompletně všechny právní otázky jako např. protiprávnost smluv nebo zastoupení. Tyto mezery se budou muset řešit volbou práva nebo kolizními normami, které určí aplikovatelné vnitrostátní právo. Také se uvádí, že náklady na znalost cizího práva

⁹⁹ *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje*, s. 7-9.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 10-11.

nepředstavují skutečnou překážku pro rozvoj přeshraničního obchodování.¹⁰¹ Autorka diplomové práce se ztotožňuje s těmito námitkami a navíc dodává, že tato nová evropská úprava by mohla vznést zmatek do již fungující aplikace Vídeňské úmluvy. Existoval by totiž nový stupeň judikatury pouze v rámci Evropské unie vedle judikatury Vídeňské úmluvy. Výklad judikatury u Vídeňské úmluvy nicméně není zajišťován jedním společným soudním orgánem. Vznikla by i další právní úprava smluvního práva vedle již existujícího vnitrostátního a mezinárodního smluvního práva. Z toho důvodu autor práce vidí jako efektivnější, kdyby tato evropská úprava do určité míry harmonizovala vnitrostátní právo všech členských států Evropské unie.

7.3 Aplikace

Na základě čl. 1 se ustanovení *Vídeňské úmluvy* aplikují na smlouvy o koupi zboží mezi stranami, které mají místa podnikání v různých státech, jestliže (i) tyto státy jsou smluvními státy, nebo jestliže (ii) podle ustanovení mezinárodního práva soukromého se má použít právní řád některého smluvního státu. Úmluva dává zároveň výčet ustanovení o koupi, na které se Úmluva nepoužije (čl. 3). Strany mají možnost vyloučit použití Úmluvy nebo, s výjimkou čl. 12, kteréhokoliv jejího ustanovení nebo jeho účinky změnit (čl. 6). Jinak se Úmluva použije po splnění všech podmínek její aplikovatelnosti.

Na rozdíl od Vídeňské úmluvy, vztahující se na kupní smlouvy mezi stranami s místem podnikání v různých státech a aplikující se na závazkový právní vztah bez potřeby předchozí dohody stran o její aplikaci, by se podle preambule *Zásad UNIDROIT* měly obecnými pravidly řídit mezinárodní obchodní smlouvy, pokud se tak strany ve smlouvě dohodnou. Obecná pravidla se mohou použít i k interpretaci nebo doplnění mezinárodního práva a mohou posloužit jako model pro vnitrostátní a mezinárodní zákonodárce při přípravě norem. Zásady UNIDROIT si tak stanovují široké uplatnění v mezinárodních obchodních transakcích. Jak uvidíme v následující kapitole „*Vídeňská úmluva jako lex mercatoria*“, na základě rozhodovací praxe soudů se Vídeňská úmluva také používá pro interpretaci nebo doplnění mezinárodního práva. Vídeňská úmluva je taktéž modelem pro zákonodárce při přípravě vnitrostátních obchodních norem a, jak bylo již v této práci uvedeno, Vídeňská úmluva posloužila jako vzor pro tvorbu pramenů *lex mercatoria* (*Zásad UNIDROIT* a *Principů PECL*).

¹⁰¹ LAVRUSHIN: *Úvahy nad společnou evropskou právní úpravou prodeje...*, s. 107.

Podle čl. 1 *návrhu nařízení CESL* lze společnou evropskou právní úpravu prodeje použít na přeshraniční transakce (tj. působnost místní), týkající se prodeje zboží, dodání digitálního obsahu a poskytování souvisejících služeb (tj. působnost věcná), pokud se tak smluvní strany dohodnou. V případě nařízení CESL jde, na rozdíl od Vídeňské úmluvy, o tzv. optin systém, kdy se vyžaduje dohoda stran, aby se nařízení mohlo aplikovat na určitý závazkový vztah. Podle důvodové zprávy k návrhu nařízení platná dohoda smluvních stran „nepředstavuje volbu rozhodného práva ve smyslu pravidel mezinárodního práva soukromého a nesmí být s takovou volbou zaměňována; tato volba se činí v rámci vnitrostátního práva, které je podle pravidel mezinárodního práva soukromého rozhodné“.¹⁰² Společnou evropskou právní úpravu prodeje lze použít pouze v případě, že prodávajícím zboží nebo dodavatelem digitálního obsahu je obchodník (tj. osobní působnost); jsou-li všechny smluvní strany obchodníky, lze společnou evropskou právní úpravu prodeje použít, pokud je alespoň jedna z těchto stran malým nebo středním podnikem (čl. 7 odst. 1 návrhu nařízení).

Nařízení se proto aplikuje jen na vymezené smlouvy, kde stranami jsou (i) obchodník a spotřebitel nebo (ii) obchodníci, kde alespoň jedna strana musí být malý nebo střední podnikatel. Naopak Vídeňská úmluva se použije na smlouvy mezi obchodníky bez ohledu na rozlišování kategorií obchodníků. Úmluva nevztahuje na spotřebitele, ale pouze na obchodníky.

U návrhu nařízení se vidí jako problematické, že z pohledu obchodníků je nařízení adresováno hlavně spotřebitelům, takže se tato nová právní úprava nemusí do takové míry využívat mezi obchodníky, což je umocněno existencí dalších platných právních předpisů a pramenů *lex mercatoria*. Proto zaznívají hlasy, aby se normy chránící spotřebitele vydělily z této právní normy do směrnic, jelikož ochrana spotřebitele byla na poli Evropské unie vždy prosazována tímto způsobem.¹⁰³ Další výtkou je, že ochrana spotřebitelů, malých a středních obchodníků bude bránit potřebné dohodě stran, aby se nařízení aplikovalo na jejich závazkové vztahy, protože úprava nařízení půjde proti zájmům silnějších obchodních subjektů.¹⁰⁴ Autorka práce má také za to, že evropská úprava by měla být spíše založena na tzv. systému optout, jako má Vídeňská úmluva, a tak byla lépe zajištěna ochrana slabších stran.

¹⁰² *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje*, s. 9.

¹⁰³ ZACHARIASIEWICZ, Maciej: Perspectives for the European Optional Instrument Regarding Common Law of Contracts. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Civil Law on the Cross-roads*. Dny práva 2011, Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 15-16.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 18-19.

8. Vídeňská úmluva jako lex mercatoria

Vídeňská úmluva v určitých případech může být využita jako jeden z prostředků lex mercatoria. Lze ji použít k výkladu a doplnění práva při rozhodování národních soudů a rozhodčích orgánů, když není na konkrétní spor aplikována Vídeňská úmluva. Tato funkce vychází z rozhodovací činnosti soudů. Soudy odkazovaly na ustanovení a principy Vídeňské úmluvy pro podporu svých rozhodnutí nebo jako doplněk vnitrostátních norem, když aplikovaly vnitrostátní právo v případech subjektů s místem podnikání ve stejném státu. V rozhodčím řízení bylo při rozhodování odkazováno na ustanovení Úmluvy, kvůli jejímu normativnímu textu užitečnému pro výklad smluv s mezinárodním prvkem. Když rozhodčí soud rozhodoval spor na základě jiných pramenů lex mercatoria (např. podle Incoterms), použil také Úmluvu na otázky neupravené v aplikovaných pramenech lex mercatoria. Rozhodčí soud takové využití ustanovení Úmluvy odůvodnil tak, že Úmluvu považoval za výraz obecně uznávaných zásad a postupů v mezinárodním obchodním právu. Příklady konkrétního výkladu a doplnění mezinárodního práva za pomoci Úmluvy jsou rozvedeny v následujícím odstavci.

Případ se týkal dvou španělských stran, které mezi sebou uzavřely smlouvu. Ve sporu, který mezi nimi později vyvstal, španělský soud *uplatnil španělské vnitrostátní právo*. Zároveň soud v rozhodování sporu *odkázal na čl. 35 odst. 2 Vídeňské úmluvy, i když nemohla být aplikována v konkrétním případě*. Úmluva totiž obsahovala stejný princip, který soud při řešení sporu aplikoval (prodávající, i když věděl o konkrétním využití prodáváného výrobku, pochybil, když nesplnil svou smluvní povinnost převést zboží vhodné pro dohodnuté nebo známé užití prodávajícímu).¹⁰⁵ V dalším rozhodnutí italský soud uvedl, že při aplikaci kolizních norem, si strany mohou vybrat rozhodné právo pro jejich smlouvu, musí si vybrat *konkrétní vnitrostátní právo*. Odkaz stran na nestátní pravidla nadnárodní povahy jako je lex mercatoria, *Zásady UNIDROIT nebo odkaz na Vídeňskou úmluvu, když Vídeňská úmluva není aplikovatelná, nelze považovat za skutečnou volbu práva stranami*. Pouze se tento odkaz rovná *začlenění daných pravidel do smlouvy s důsledky, že budou zavazovat strany pouze v rozsahu, v jakém nejsou v rozporu se závaznými pravidly použitelného domácího práva*.¹⁰⁶ Na základě rozhodnutí australského soudu ve sporu, kde se neaplikovala Vídeňská úmluva, *bylo odkázáno na používání principu dobré víry a poctivého jednání v domácím právu*

¹⁰⁵ Rozhodnutí Audiencia Provincial de Barcelona z 4.2.1997 (UNILEX)

¹⁰⁶ Rozhodnutí Tribunale di Padova – Sez. Este z 11.1.2005 (UNILEX)

*Austrálie, který je obsažen v čl. 7 odst. 1 Úmluvy.*¹⁰⁷ V dalším případě rozhodčí soud přijal návrh na aplikaci „*obecných pravidel a pravidel mezinárodních smluv*“ a rozhodl, že *Vídeňská úmluva obsahuje univerzální principy použitelné v mezinárodních smlouvách*. Proto rozhodčí soud ve sporu aplikoval mimo jiné ustanovení Úmluvy.¹⁰⁸ Další rozhodčí soud v rozhodovaném sporu opakovaně *odkázal, kromě příslušných ustanovení italského občanského zákoníku, na ustanovení obsažená ve Vídeňské úmluvě a Zásady UNIDROIT*. Úmluvu a Zásady charakterizoval jako „*normativní texty, které mohou být považovány za užitečné při výkladu všech smluv s mezinárodním prvkem*“.¹⁰⁹ Podle názoru dalšího rozhodčího soudu, odkaz na Incoterms a UCP dával najevo *záměr stran, že jejich smlouva se bude řídit obchodními zvyklosti a obecně uznávanými zásadami mezinárodního obchodu*. Rozhodčí soud se proto rozhodl aplikovat, s ohledem na otázky neupravené v Incoterms nebo UCP, *Vídeňskou úmluvu a Zásady UNIDROIT, jako doklady uznaných postupů podle mezinárodního práva obchodního*.¹¹⁰

9. Význam soudních rozhodnutí

Vídeňskou úmluvu aplikují národní soudy a rozhodčí orgány. Smysl jejich norem získávají soudy jejich výkladem (interpretací). V obecných ustanoveních Úmluvy jsou v čl. 7 obsaženy zásady interpretace Úmluvy: *při výkladu Úmluvy se přihlédne k její mezinárodní povaze a k potřebě podporovat jednotnost při jejím použití a dodržování dobré víry v mezinárodním obchodu*. To znamená, že „*Vídeňská úmluva musí být interpretována odlišně od vnitrostátních úprav, metody interpretace by neměly být podmíněny právem platným v místě, kde orgán o věci rozhoduje, a měly by být vzaty v úvahu mezinárodní původ pramene úpravy a snaha o jednotný výklad*“.¹¹¹ Důležitým nástrojem pro sjednocování rozhodovací praxe jsou elektronické databáze s přehledným dělením rozhodnutí a komentovaná ustanovení Úmluvy vycházející z rozhodnutí národních soudů a rozhodčích nálezů, *UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*.

¹⁰⁷ Rozhodnutí Federal Court z 3.11.2000, sp. zn. N 1295 OF 1999 (UNILEX)

¹⁰⁸ Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z února 1999, sp. zn. 9474 (UNILEX)

¹⁰⁹ Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration Miláno z prosince 1998, sp. zn. 8908 (UNILEX)

¹¹⁰ Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration Paříž z listopadu 1996, sp. zn. 8502 (UNILEX)

¹¹¹ ROZEHNALOVÁ: *Právo mezinárodního obchodu*, s. 272.

Soudní praxe vykládá Úmluvu tak, že ji doplňuje a tím jí posiluje. Jak bylo uvedeno v podkapitole „Aplikace Úmluvy“, soudy vyloučení z působnosti Úmluvy vykládají restriktivně, kdy např. prodej částí lodí, člunů, vznášedel nebo letadel se může řídit Úmluvou. Soudní praxe spíše Úmluvu prohlubuje i proto, že nechrání národní právní systémy a nesnaží se Úmluvě bránit. To se například projevuje v tom, že soudy přiznávají Úmluvě ve svých rozhodnutích aplikační přednost před normami mezinárodního práva soukromého, např. uvádí její specialitu vůči kolizním normám nebo hovoří o možnosti přímo aplikovat ustanovení Úmluvy. Také se uvádí v rozhodnutích, že vyloučení Úmluvy z aplikace podle čl. 6 musí být výslovné a strany musí mít úmysl vyloučit Úmluvu, takže pouhý odkaz na právo státu není dostatečný pro vyloučení Úmluvy. Dále při vyplňování vnitřních mezer dávají soudy přednost obecným zásadám obsažených v Zásadách UNIDROIT nebo analogii před aplikací norem mezinárodního práva soukromého.

Samotná Úmluva je využívána k výkladu a doplnění práva při rozhodování národních soudů ve sporech bez mezinárodního prvku a rozhodčích orgánů, což posiluje její postavení.

Závěr

Diplomová práce se věnovala Vídeňské úmluvě OSN o mezinárodní koupi zboží a rozhodnutí soudů. Práce si vytyčila několik výzkumných otázek, na které byly postupně hledány v kapitolách a podkapitolách odpovědi za využívání metodologických postupů. Výzkumné otázky se týkaly norem mezinárodního práva obchodního, pramenů *lex mercatoria*, mezinárodní smlouvy obchodní, mezinárodní smlouvy kupní, aplikační přednosti Vídeňské úmluvy, vyplňování mezer v Úmluvě, stanovení rozdílů a společných prvků tří úprav kupních smluv s cizím prvkem a judikatury. Pro tato témata byly využity metodologické postupy - metoda systézy, komparace, analýzy, abstrakce. Také byly použity metody výkladu jazykového, systematického a historického. Aby bylo možné získat odpověď na výzkumné otázky, práce vycházela z četných zdrojů a literatury. Na základě toho byly zjištěny následující poznatky.

Normy související s oblastí mezinárodního práva obchodního jsou normy vnitrostátního práva, mezinárodního práva a evropského práva, které regulují vztahy vznikající při uskutečňování přeshraničních obchodů. Vztahy mezinárodního práva obchodního také regulují prameny nestátní povahy (*lex mercatoria*), které jsou vytvářeny bez zásahu státu nebo mezinárodních organizací, který je typický pro tvorbu vnitrostátního práva, mezinárodního práva veřejného a evropského práva. Tabulka obsahující přehled norem souvisejících s oblastí mezinárodního obchodního práva tak ukázala, že mezinárodní obchodní právo nevytváří samostatný právní systém, ani nevytváří právní odvětví některého ze systému práva. Mezinárodní obchodní smlouva jako základ obchodní aktivity obchodníků je podle úpravy Zásad UNIDROIT vykládána v co nejširším smyslu. Pouze jsou z aplikace zásad vyloučeny spotřebitelské smlouvy. Vídeňská úmluva nevykládá takto široce smlouvy s mezinárodním prvkem. Podle výkladu soudů Vídeňské úmluvě nepodléhají např. distributorské smlouvy nebo franchisingové smlouvy.

Prostředky *lex mercatoria* se odlišují od Vídeňské úmluvy tím, že jde o nestátní pravidla, která jsou schopná flexibilně reagovat na rychle se měnící potřeby v mezinárodním obchodě. Prameny *lex mercatoria* jsou využívány hlavně rozhodčími soudy k výkladu a doplnění Vídeňské úmluvy (nejčastěji takovou roli mají Zásady UNIDROIT). Prameny *lex mercatoria* jsou jakousi konkurencí pro Vídeňskou úmluvu, protože se také používají jako právo smlouvy prostřednictvím odkazu na jeho prameny, nebo mohou být aplikovány na základě rozhodčích pravidel bez nutnosti odkazu pravidla těchto pramenů, podle kterých se bude rozhodovat. Vídeňskou úmluvu lze nicméně v určitých případech považovat také za

prostředek *lex mercatoria* (ve smyslu podpůrného prostředku k výkladu nebo doplnění práva, když nejsou na konkrétní spor aplikovány ustanovení Úmluva). Takovéto jejich využití vyplývá z činnosti národních soudů a rozhodčích orgánů, když soudy odkazovaly na ustanovení a principy Vídeňské úmluvy pro podporu svých rozhodnutí, nebo jako doplněk vnitrostátních norem, když aplikovaly vnitrostátní právo. Když rozhodčí soud rozhodoval spor na základě pramenů *lex mercatoria* (např. podle Incoterms), použil také Vídeňskou úmluvu na otázky neupravené v pramenech *lex mercatoria*.

Vídeňská úmluva má aplikační přednost před kolizními normami mezinárodního práva soukromého, které určují rozhodný právní řád. Aplikační přednost vykládají soudy. Národní soudy v několika rozhodnutích vyložily přednost Úmluvy z obecných cílů Úmluvy, které jsou obsaženy v její preambuli. Dále např. rozhodly, že přednost Úmluvy vychází z principu speciality vůči kolizním normám. V jiném rozhodnutí soud aplikační přednost odůvodnil tak, že ustanovení Úmluvy se přímo vztahují na určité otázky, tj. obsahují přímo použitelná jednotná hmotněprávní pravidla, která zabraňují dvoustupňové fázi typické pro pravidla mezinárodního práva soukromého, proto se mají aplikovat přednostně. Otázky výslovně vyloučené z Úmluvy a otázky nespádající do jejího předmětu a působnosti (tedy otázky neupravené, nebo-li vnější mezery Úmluvy), se řeší podle norem mezinárodního práva soukromého. Otázky výslovně neřešené v Úmluvě, ale spadající do jejího předmětu a působnosti (tedy otázky upravené Úmluvou, nebo-li vnitřní mezery), se řeší nejprve podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, a pak podle ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého. Podle rozhodnutí národních soudů a rozhodčích orgánů, lze před uchýlením se k aplikaci norem mezinárodního práva soukromého na zaplnění mezer, použít analogii nebo obecné zásady obsažené v Zásadách UNIDROIT. Z porovnání Vídeňské úmluvy se Zásadami UNIDROIT a s návrhem nařízení CESL vyplynulo, že mají mnoho společných a rozdílných prvků v oblasti obsahu, důvodů a cílů vzniku, aplikace. Jejich rozdíly existují i v původu vzniku a závaznosti úpravy.

Vídeňská úmluva na poli mezinárodního obchodu je často využívána v rozhodovací praxi soudů. To vyplývá i z množství soudních rozhodnutí. Národní soudy a rozhodčí orgány hrají důležitou roli při výkladu ustanovení Úmluvy nebo při aplikaci jejich ustanovení. Při řešení podobných sporů nemusí soudy zaručovat jednotnost při rozhodování, a z toho důvodu je právní jistota stran snížena. Rozhodnutí soudů nejsou závazná, ale obecně převládá snaha vykládat Úmluvu jednotně. Co se týká výkladu ustanovení Úmluvy, lze vyvodit závěr, že soudní praxe spíše Úmluvu prohlubuje, nechrání národní právní systémy.

Použité zdroje

Prameny

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje, v Bruselu dne 11.10.2011

Oficiální stránky orgánu UNCITRAL: Informace o státech přistupujících k Vídeňské úmluvě (http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html)

Zásady mezinárodních obchodních smluv. Praha: CODEX Bohemia, 1997. 348 s.

Právní předpisy

Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Rozhodčí nálezy

Rozhodčí nález International Arbitration Court at the Chamber of Commerce and Industry Rusko z 19.5.2004, sp. zn. 100/2002 (UNILEX)

Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku 2004, sp. zn. 12460 (UNILEX)

Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku 2003, sp. zn. 11265 (UNILEX)
Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku, 2003, sp. zn. 12097 (UNILEX)
Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z roku 2002, sp. zn. 11638 (UNILEX)
Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration z února 1999, sp. zn. 9474 (UNILEX)
Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration Miláno z prosince 1998, sp. zn. 8908 (UNILEX)
Rozhodčí nález ICC Court of Arbitration Paříž z listopadu 1996, sp. zn. 8502 (UNILEX)

Soudní rozhodnutí

Austrálie

Rozhodnutí Federal Court z 3.11.2000, sp. zn. N 1295 OF 1999 (UNILEX)

Belgie

Rozhodnutí Tribunal de commerce, Namur, z 15.1.2002, sp. zn. 985/01 (UNILEX)

Česká republika

Rozsudek Nejvyššího soudu z 22.3.2011, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009

Itálie

Rozhodnutí Tribunale di Forli z 9.12.2008, sp. zn. 2280 (CLOUT)

Rozhodnutí Tribunale di Padova, Sez. Este, z 11.1.2005 (UNILEX)

Rozhodnutí Tribunale di Rimini z 26.11.2002 (CLOUT)

Rozhodnutí Tribunale di Vigevano z 12.7.2000 (CLOUT)

Rozhodnutí Tribunale di Pavia z 29.12.1999 (CLOUT)

Polsko

Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 11.5.2007, sp. zn. V CSK 456/06 (Pace databáze)

Rakousko

Rozhodnutí Oberster Gerichtshof 14.1.2002, sp. zn. 7 Ob 301/01t (UNILEX)

Rozhodnutí Oberster Gerichtshof z 18.12.2002, sp. zn. 3 Nd 509/02 (Pace databáze)

Španělsko

Rozhodnutí Audiencia Provincial de Barcelona z 4.2.1997 (UNILEX)

USA

Rozhodnutí District Court, N.D., California, z 31.1.2007, sp.zn. Civ. 04-4386 ADM/AJB (UNILEX)

Rozhodnutí District Court z 27.7.2001, sp. zn. C O1-20230 JW (Pace databáze)

Venezuela

Rozhodnutí Supreme Court z 9.10.1997 (UNILEX k UNIDROIT)

Literatura

Monografie

BUTLER, Allison. *A Practical Guide to the CISG: Negotiations through Litigation*. 2. vydání. Aspen Publishers, 2007. (<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/butler6.html>)

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. vydání. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001. 299 s.

KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995. 386 s.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vydání. Brno: Doplněk, 2004. 460 s.

KUČERA, Zdeněk a kol. *Úvod do práva mezinárodního obchodu*. 1. vydání. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. 302 s.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné*. 4. vydání. Brno: Doplněk, 1993. 467 s.

MO, John. *International Commercial Law*. 1. vydání. Sydney: Butterworths, 1997. 707 s.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo, veřejné, soukromé, obchodní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 474 s.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008. 441 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2006. 556 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2002. 219 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 272 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. *Právo světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 224 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 207 s.

SCHELLE, Karel a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 1134 s.

SCHWENZER, Ingeborg a kol. *Global sales and Contract Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2012. 1072 s.

URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2001. 131 s.

Příspěvky ve sborníku

LAVRUSHIN, Konstantin. Úvahy nad společnou evropskou právní úpravou prodeje: efektivní volba nebo aji keshi? In KOTÁSEK, Josef (ed). *Bermudský trojúhelník obchodního práva I*. Dny práva 2011, Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 104-112.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda: Nestátní právo před českými soudy. In NECKÁŘ, Jan (ed). *Dny práva 2008: 2. Ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 731-738.

ZACHARIASIEWICZ, Maciej: Perspectives for the European Optional Instrument Regarding Common Law of Contracts. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Civil Law on the Cross-roads*. Dny práva 2011, Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 116-138.

Komentáře

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník komentář*. 13. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010. 1478 s.

UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Organizace spojených národů, 2012. 694 s. (<http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG-digest-2012-e.pdf>)

Odborné časopisy

BERGER, Klaus Peter. Harmonisation of European Contract Law the Influence of Comparative Law. *The international and Comparative Law Quarterly*, 2001, roč. 50, č. 4, s. 877-900.

BERGER, Klaus Peter. International Arbitral Practice and the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. *The American Journal of Comparative Law*, 1998, roč. 46, č. 1, s. 129-150.

GOODE, Roy. Rule, Practice, and Pragmatism in Transnational Commercial Law. *The International and Comparative Law Quarterly*, 2005, roč. 54, č. 3, s. 539-562.

HERSHEY, Amos. The History of International Relations During Antiquity and the Middle Ages. *The American Journal of International Law*, 1911, roč. 5, č. 4, s. 901-933.

KANDA, Antonín. Vídeňská Úmluva o mezinárodní koupi zboží a náš právní řád. *Právník*, 1997, č. 1, s. 1-22.

KANDA, Antonín. Zásady mezinárodních obchodních smluv, nový trend ve vývoji závazkového práva. *Právník*, 1999, č. 2, s. 105-124.

LANDO, Ole. CISG and Its Followers: A Proposal to Adopt Some International Principles of Contract Law. *The American Journal of Comparative Law*, 2005, 53, č. 2, s. 379-401.

MAREK, Karel. K obchodním podmínkám a obchodním zvyklostem a k vykládacím pravidlům Incoterms 2010. *Obchodní právo*, 2011, č. 4, s. 2-11.

MYŠÁKOVÁ, Petra. Nařízení Řím I – revoluce v oblasti rozhodného práva pro závazky ze smluv? *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 39-43.

PAUKNEROVÁ, Monika. Tři pohledy na mezinárodní kupní smlouvu: Vídeňská úmluva OSN, Nařízení Řím I a Společné evropské právo kupní smlouvy. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 6, s. 167-172.

RONOVSKÁ, Kateřina. Unifikační tendence na poli soukromého práva v rámci sjednocené Evropy. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2007, č. 3, s. 217-221.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Lex Mercatoria – fikce či realita? *Právník*, 1998, č. 10-11, s. 932-952.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, STŘELEC, Jan. Zásady mezinárodních smluv UNIDROIT, lex mercatoria a odvaha k aplikaci. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, č. 1, s. 48-55.

STŘELEC, Jan. Lex mercatoria a právní regulace mezinárodního obchodu. *Evropské mezinárodní právo*, 2002, roč. 11, č. 1-2, s. 60-65.

TYLEČKOVÁ, Markéta. Unifikace kolizního práva v zemích ES: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazky. *Obchodní právo*, 2004, č. 9, s. 11-21.

Abstrakt

Tématem diplomové práce je Vídeňská úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží z roku 1980 a rozhodnutí soudů. Vídeňská úmluva je významným právním instrumentem mezi obchodníky v přeshraničních vztazích. Představuje jednotnou formu hmotněprávních ustanovení obsažených v mnohostranné mezinárodní smlouvě, používající se v celosvětovém měřítku. Upravuje smlouvy o koupi zboží mezi podnikateli jako soukromými subjekty, kteří mají místa podnikání v různých státech. Úmluva odstraňuje právní překážky v mezinárodním obchodě, a tím přispívá do jisté míry k podpoře mezinárodního obchodu. S existencí přeshraničního obchodu aplikují Vídeňskou úmluvu jak národní soudy, tak rozhodčí orgány.

Práce si klade za cíl zjistit, jaké právní normy souvisí s oblastí mezinárodního práva obchodního a na základě toho následně vymezit postavení mezinárodního práva obchodního v právním systému. Dalším cílem bude zjistit vztah tzv. soft law a lex mercatoria k Vídeňské úmluvě. Práce také bude zkoumat rozhodovací praxi soudů za účelem stanovení závěru, zda lze Vídeňskou úmluvu v určitých případech považovat za prostředek lex mercatoria. Práce si klade za cíl určit, na základě čeho má Úmluva aplikační přednost před kolizními normami mezinárodního práva soukromého, které určují rozhodný právní řád, a jak jsou zaplňovány mezery v Úmluvě. Mezi dalšími cíly je mimo jiné vymezit rozdíly a společné znaky Vídeňské úmluvy s jinými úpravami kupní smlouvy s cizím prvkem, jako Zásadami UNIDROIT a návrhem nařízení CESL. Protože bude celý text práce vycházet z judikatury, cílem bude také zjistit, jaký význam mají rozhodnutí soudů pro mezinárodní právo obchodní.

Po obsahové stránce je práce členěna do několika kapitol a podkapitol. V první části práce je charakterizováno mezinárodní právo obchodní, jeho pojem, předmět a normy. Jsou analyzovány pojmy soft law a lex mercatoria a jejich vztah k Vídeňské úmluvě. Poté je nastíněn vznik a vývoj mezinárodního práva obchodního a Vídeňské úmluvy. V druhé části práce je vymezena mezinárodní obchodní smlouva a mezinárodní kupní smlouva. Dále je charakterizována Vídeňská úmluva, její aplikace, vztah k mezinárodnímu právu soukromému, vyloučení použití Úmluvy, mezery úpravy, uzavírání smluv, práva a povinnosti stran. Poté je Úmluva srovnávána se Zásadami UNIDROIT a s návrhem nařízení CESL. Tato část práce je doplňována soudními rozhodnutími a nálezy rozhodčích orgánů. Třetí část práce vychází z rozhodnutí soudů. Je řešen vztah Úmluvy a lex mercatoria. Na závěr je řešena otázka role judikatury pro mezinárodní právo obchodní.

Klíčová slova

Vídeňská úmluva OSN, mezinárodní obchodní právo, mezinárodní obchodní činnost, lex mercatoria, aplikace, rozhodnutí soudů

Abstract

The thesis deals with the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) and Judicature. CISG is an important legal instrument between traders in cross-border relations. It represents a unified form of the substantive provisions which are contained in a multilateral international agreement, and which are used worldwide. CISG regulates the contracts of sale of goods between businessmen who have places of business in different states. The Convention removes legal barriers in the international trade, thereby contributing in some extent to promote the international trade. With the existence of cross-border trade, national courts and courts of arbitration apply the Convention.

The thesis aims to find out what legal rules are related to the area of international trade law. Based on that, it determines the role of international business law in the legal system. Another objective is, to determine the relation of soft law and *lex mercatoria* to the Convention. The work will also examine the decision-making practice of the courts to determine, whether CISG is a tool of *lex mercatoria* in certain cases. The work aims to determine the basis on which the application of CISG has the priority over the conflict rules of private international law. The next goal is, to know how the gaps in CISG are being filled. Among other objective, is to define the differences and common features of CISG with the other arrangements of contracts of sale of goods, such as the UNIDROIT Principles and CESL. Because the entire text of the thesis is based on decision-making practice, the goal is to examine the significance of the courts' decisions.

The content of the thesis is divided into several chapters and subchapters. The first part of the work deals with the characterization of international commercial law, its concept, subject and rules of law. Subsequently, terms such as soft law and *lex mercatoria* are analyzed with their relationship to CISG. Then comes to the history and development of international commercial law and CISG. The second part of the work specifies the international commercial contract and the international sales contract. Afterwards, the Convention is characterized within the application relating to private international law, the possibility of excluding the application of the Convention, the subject, the gaps in the Convention, making the contract, the rights and obligations of the parties. The Convention is then compared with the UNIDROIT Principles and CESL. This part of the work is supplemented by court decisions and arbitral awards. The third part is based on court decisions. It deals with the relationship of CISG and *lex mercatoria*. Finally, the role of judicature in international commercial law is questioned.

Keywords

CISG, international commercial law, international trading, lex mercatoria, application, judicature